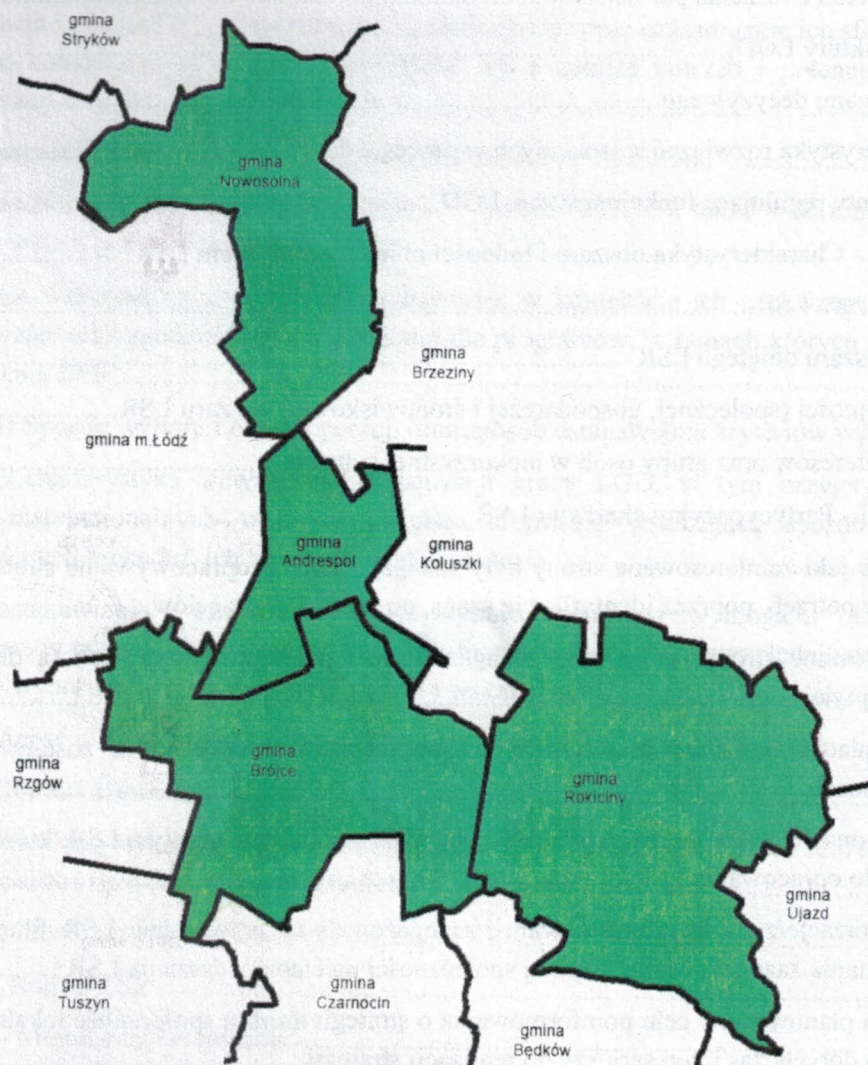

STOWARZYSZENIE – LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „STER”

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027

ANDRESPOL, czerwiec 2023

Rozdział I - Charakterystyka partnerstwa lokalnego.....	4
Nazwa LGD i forma prawna	4
Opis procesu tworzenia partnerstwa.....	4
Opis struktury LGD.....	8
Skład organu decyzyjnego.....	8
Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	8
Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.....	10
Rozdział II - Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	13
Opis obszaru LSR.....	13
Mapa obszaru objętego LSR	15
Opis spójności (społecznej, gospodarczej i środowiskowej) obszaru LSR.....	15
Grupy interesów oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji.....	18
Rozdział III - Partycypacyjny charakter LSR	19
sposób w jaki zainteresowane strony były zaangażowane w opracowywanie strategii począwszy od oceny potrzeb, poprzez identyfikację szans, po wyznaczanie celów.	19
zainteresowane strony, które były zaangażowane i jak reprezentatywne są dla społeczności miejskiej/wiejskiej.....	20
metody/platformy/narzędzia angażowania zainteresowanych stron, które zostały wykorzystane i w jaki sposób.	22
Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR.	22
grupy/organizacje/związki zainteresowane i zaangażowały się w tworzenie LSR. Planowane kroki w celu utrzymania zaangażowanie lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR.....	25
działania planowane w celu poinformowania o strategii szerszą społeczność lokalną i mobilizacji biernych dotychczas interesariuszy do realizacji strategii.....	26
działania planowane w ramach LGD w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR.....	26
działania planowane w celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD, zwiększenia zainteresowania a docelowo realizacją projektów partnerskich.	28
Rozdział IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	30
Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR	30
Przestrzeganie równości szans	32
Określenie grup docelowych	34
Osoby w niekorzystnej sytuacji.....	36
Analiza możliwości wsparcia przez LGD lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw	39
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia	41
Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/ strategiami.	41

Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.....	45
Rozdział VI Cele i wskaźniki.....	49
Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób.....	50
Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.....	50
Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.....	51
Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.....	52
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	53
Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.....	53
Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach, których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.....	55
Innowacyjność i inkluzyjność w kryteriach wyboru operacji.....	56
Rozdział VIII Plan działania.....	59
Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.....	59
Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR.....	59
Rozdział IX Budżet LSR.....	64
Rozdział X - Monitoring i ewaluacja.....	65
Opis procesu monitorowania i ewaluacji.....	65
Monitoring.....	65
Ewaluacja.....	66
Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych.....	68
Wykaz wykorzystanej literatury.....	68

Rozdział I - Charakterystyka partnerstwa lokalnego

Nazwa LGD i forma prawna

Lokalna Grupa Działania „STER” jest stowarzyszeniem, które powstało w 2006 r. z inicjatywy lokalnych samorządów, aktywnych organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i mieszkańców. Swoim działaniem obejmuje cztery gminy: Andrespol, Nowosolna, Brójce, Rokiciny. Jej pełna nazwa to Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania „STER” i została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 30 sierpnia 2006 r. pod numerem KRS: 0000262996. Jest stowarzyszeniem nieprowadzącym działalności gospodarczej. Nadzór nad LGD „STER”, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 rok, poz. 378) sprawuje Marszałek Województwa Łódzkiego, a obecna liczbą jej członków zwyczajnych to 116 oraz 5 członków honorowych. Nadrzędnym celem LGD „STER” jest aktywne działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, poprzez aktywizację mieszkańców oraz włączenie ich w proces kreowania pozytywnych zmian w przynależnych gminach.

Opis procesu tworzenia partnerstwa

Za początek partnerstwa uważa się wspólne uczestnictwo gmin Andrespol i Nowosolna w projekcie „Andrespol i Nowosolna, czyli wspólna inicjatywa na rzecz integracji społecznej, rozwoju i promocji podmiejskiego stylu życia” zrealizowanym w ramach Schematu I Pilotażowego Programu Leader +. Gminy przystąpiły do tego programu w październiku 2005 roku i był on wykonywany w dwóch etapach. W jego ramach gmina Andrespol była organizatorem szeregu przedsięwzięć o charakterze szkoleniowym, w tym czterech szkoleń ogólnych dla ok. 200 rolników i warsztatów komputerowych obejmujących 100 godzin dla 15 osób zagrożonych wykluczeniem. Przystąpienie do tego projektu stało się impulsem do wspólnego podejmowania różnych inicjatyw, co stanowiło zaczątek budowy partnerstwa. Utworzenie Stowarzyszenia LGD STER poprzedzone zostało szkoleniami z udziałem moderatorów, dotyczącymi możliwości rozwoju turystyki w okolicach Łodzi oraz prawnych aspektów powołania LGD. Proces tworzenia strategii Stowarzyszenia był w wysokim stopniu uspołeczniony, brali w nim udział przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, instytucji i mediów. Prace te rozpoczęto już pod koniec 2005 roku. Wówczas też przeprowadzono badanie socjologiczne dotyczące jakości życia w gminach Andrespol i Nowosolna, mocnych i słabych stron tych gmin, możliwości i kierunków rozwoju, najważniejszych problemów. W badaniu uczestniczyło ok. 600 mieszkańców. W końcowym etapie tworzenia partnerstwa, przystąpiła do niego gmina Brójce, a w 2008 roku również gmina Rokiciny. Wcześniej Stowarzyszenie wystąpiło z wnioskiem o dofinansowanie projektu „LGD STER – em rozwoju lokalnego dla gmin Andrespol, Brójce i Nowosolna” w ramach Schematu II PPL+. W 2009 roku Stowarzyszenie LGD STER, w skład którego wchodziły już cztery gminy – Andrespol, Brójce, Nowosolna i Rokiciny, podpisało z Urzędem Marszałkowskim w Łodzi „Umowę o warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. W ramach działań 413 – Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju, beneficjenci za pośrednictwem Stowarzyszenia podpisali 11 umów na łączną wypłaconą kwotę 2 394,60 tys. zł w ramach operacji „Odnowa i rozwój wsi” oraz 36 umów na łączną wypłaconą kwotę 600,40 tys. zł na operacje „Małe projekty”. Przedsięwzięcia realizowane były na obszarze wszystkich czterech gmin. Dotyczyły różnych dziedzin, m. in. budowy placów zabaw, boisk, scen, budowy i modernizacji świetlic, organizacji festynów, doposażenia klubów sportowych, organizacji warsztatów z dziedzictwa lokalnego, remontu dzwonnicy kościelnej oraz zakupu strojów ludowych i instrumentów. Następnie w maju 2016 r. Stowarzyszenie LGD STER podpisało z Urzędem Marszałkowskim Województwa Łódzkiego kolejną „Umowę o warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020. W niezmiennym składzie obszarowym (Andrespol, Nowosolna, Brójce, Rokiciny) Stowarzyszeniu LGD STER udało

się zrealizować 67 projektów na kwotę 5 548 306,36 , zł, co stanowi 95% całego budżetu na poddziałanie 19.2. Wśród zrealizowanych projektów w obecnym okresie programowania znalazły się operacje wspierające podejmowanie działalności gospodarczej, rozwijanie działalności gospodarczej, jak również wiele projektów związanych z poprawą lokalnej infrastruktury i służące zachowaniu dziedzictwa kulturowego. Z dofinansowania skorzystali mieszkańcy przynależnych gmin, lokalni przedsiębiorcy, gminy, OSP, jak również tutejszy dom kultury w Rokicinach. Tworzeniu lokalnego partnerstwa niewątpliwie sprzyja też bardzo duża aktywność Stowarzyszenia LGD STER we współfinansowaniu różnego rodzaju wydarzeń oraz imprez środków własnych (w sumie: 160 515,00 zł). Operacje te w sposób bezpośredni wpływają na tworzenie więzi międzyludzkich na obszarze objętym lokalną strategią rozwoju, a także pogłębiają tworzenie więzi partnerskich z współorganizatorami. Były to m.in. następujące projekty:

TYTUŁ PROJEKTU	PARTNER
„Okna wyobraźni” - warsztaty z książką obrazową i artystyczną	Zespół Pieśni Tańca "Wiśniowa Góra"
Koncert Trzech Tenorów	Gminny Ośrodek Kultury w Wiśniowej Górze
Babska Liga”- Turniej Kół Gospodyń Wiejskich	Gminny Ośrodek Kultury w Wiśniowej Górze
Jubileusz 60-lecia KGW w Bedoniu-Wsi	Koło Gospodyń Wiejskich w Bedoniu-Wsi
Jubileusz 60-lecia KGW w Andrespolu	Koło Gospodyń Wiejskich w Andrespolu
10 Lecie Zespołu Pieśni Ludowej "Okaryna"	Zespół Pieśni Ludowej Okaryna
Święto pszczoły 2018 i 2019	Sołectwo Plichtów
Święto pieroga	Sołectwo Moskwa
XII Powiatowe Ostatki-Rokiciny 2020	Koło Gospodyń Wiejskich w Łaznowie
Święto Plonów	Amatorski Zespół Śpiewaczy "Leśnianki"
"Jubileusz 20-lecia" - Leśnianki"	Amatorski Zespół Śpiewaczy "Leśnianki"
„Dzień Dziecka wita lato"	Koła Gospodyń Wiejskich Wardzyn
Piknik Integracyjny Pożegnanie Lata w Bukowcu	Gminny Ośrodek Kultury w Brójcach
Muzyczne Lato w Woli Rakowej	Urząd Gminy Brójce
Pożegnanie lata i Dzień ziemniaka w Bukowcu	Gminny Ośrodek Kultury w Brójcach
XII Muzyczne Lato w Woli Rakowej	Urząd Gminy Brójce
Wieczór Świętojański w Leśnych Odpadkach	OSP w Leśnych Odpadkach
„Święto plonów”	Gminny Ośrodek Kultury w Rokicinach
Sport fest 2019	Urząd Gminy Nowosolna
Obchody Wojewódzkiego Dnia sołtysa	Województwo Łódzkie
"Noc Świętojańska"	Koła Gospodyń Wiejskich Stefanów-Wandalin-Giemzów
Stół polski regionu łódzkiego- tradycja kolorów i smaków	Narodowe Centrum Kultury
Let'sFolk	Centrum OPUS

LGD „STER” zrealizowała też liczne projekty, niektóre z nich były projektami realizowanymi razem z partnerami: m. in.:

1. Obchody Wojewódzkiego Dnia sołtysa - realizowany przy udziale środków Województwo Łódzkie, Umowa nr PW60/2019 z dnia 7 marca 2019 roku środki z budżetu Województwa Łódzkiego.
2. Stół polski regionu łódzkiego- tradycja kolorów i smaków – realizacja w ramach Programu Kultura – Interwencja 2018 Etno Polska przy udziale środków Narodowe Centrum Kultury Umowa nr 196/2018/KIE z dnia 29.10.2018 roku.
3. Let's Folk – projekt grantowy środki przyznane z Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS, Umowa nr 132/2019/Ł_PLUS z dnia 15.09.2019 roku
4. Azymut na Łódzkie – LGD realizowało ten projekt w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Grupa Kolarska Strefa Rowerowa Brzeziny środki pochodzą z budżetu Województwa Łódzkiego, Umowa nr 10/2019/T z dnia 6.05.2019 roku.
5. Promocja rolniczego handlu detalicznego jako nowego nurtu biznesowego dla woj. Łódzkiego” – projekt z KSOW, środki pochodzą z Województwa Łódzkiego - Umowa nr 9/2019 z dnia 24.06.2019 roku.
6. Pichtowskie spotkanie chóralne – na patriotyczną nutkę – projekt partnerski realizowany w ramach Programu Wieloletniego „Niepodległa” na lata 2027-2022 – umowa o współpracy partnerskiej z dnia 18 marca 2019 roku.

Również członkowie LGD wykazywali dużą aktywność. Poniżej niektóre projekty realizowane przez członków Stowarzyszenia:

1. Manufaktura tradycji - Stowarzyszenie ONJATY otrzymana dotacja w 2019 roku nr zadania 06826/19 - kwota 20 000,00 zł.
2. Mistrz tradycji Czesław Kocemba – Stowarzyszenie ONJATY otrzymana dotacja 2016 roku z programu Dziedzictwo Kulturowe priorytet Kultura ludowa i tradycyjna nr zadania 05418/16 - kwota 18 000,00 zł.

Wieloletnia aktywność stowarzyszenia LGD STER bez wątpienia wzmacnia partnerstwo na obszarze objętym LSR, poprzez zaangażowanie lokalnych podmiotów, będących reprezentantami różnych grup interesów w kreowanie lokalnej rzeczywistości. Realizacja LSR wpłynęła dodatnio na obszar partnerstwa zarówno poprzez podniesienie jakości życia mieszkańców dzięki zmodernizowaniu infrastruktury społecznej i rekreacyjnej w gminach, jak i przez integrację w trakcie licznych imprez i warsztatów organizowanych na obszarze LGD oraz poprzez podniesienie wiedzy mieszkańców o zasobach przyrodniczych i kulturowych obszaru.

Również obecnie Stowarzyszenie LGD STER dokłada wszelkich starań mających na celu jeszcze większe pogłębienie tworzenia procesu partnerstwa. Okazją do tego stało się tworzenie nowej strategii rozwoju na przyszły okres programowania, a tym samym możliwość jeszcze większej aktywizacji lokalnej społeczności podczas jej tworzenia.

Powołanie, spośród przedstawicieli LGD, grupy roboczej ds. opracowania strategii, taki sposób organizacji prac pozwoli na aktywne włączenie członków LGD w prace nad tworzeniem LSR, także uruchomienie punktu konsultacyjnego, który będzie się mieścił w biurze Stowarzyszenia LGD "STER" ul. Rokocińska 125 lok.26 czy rozkolportowanie ankiet, które zdiagnozowały poziom zadowolenia z zamieszkania na obszarze gmin członkowskich. Ankiety zostały opracowane w taki sposób, aby mieszkańcy gmin mogli wyrazić swoją opinie w zakresie; diagnozy sytuacji obecnej na zamieszkałym obszarze (stan dróg, infrastruktury rekreacyjnej, dostępu do opieki medycznej, edukacji itp) a także aby

mogli zaproponować kierunki rozwoju danej gminy oraz całego obszaru partnerstwa. Badanie ankietowe zostało wykonane za pośrednictwem: strony internetowej www.lgd-ster.pl, mediów społecznościowych, wysyłki na e-mail bezpośrednio do respondentów. Wyniki badania po dokonaniu analizy zostały przedstawione publicznie i konsultowane za pośrednictwem strony www.lgd-ster.pl. Zostały one również przedstawione na spotkaniach konsultacyjnych.

Czwartym etapem włączenia społeczności lokalnej była organizacja spotkań informacyjno - konsultacyjnych we wszystkich gminach członkowskich (4 spotkania). Spotkania te były poświęcone w szczególności analizie potrzeb rozwojowych między innymi w zakresie: innowacyjności, cyfryzacji, środowiska i klimatu, zmian demograficznych i partnerstwaw realizacji LSR oraz analizie potencjału danego obszaru. Podczas ww. spotkań nastąpiło uzgodnienie z mieszkańcami, przedsiębiorcami, oraz przedstawicielami sektora społecznego i publicznego przykładów inwestycji i projektów, koniecznych do zrealizowania na obszarze wdrażania LSR. Na podstawie wspólnie wypracowanych potrzeb zostały sformułowane cele strategii w tym wymierne cele końcowe dotyczące rezultatów oraz planowanych działań. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT oraz wyników ankiet i konsultacji, zostały określone cel główny i cele szczegółowe LSR oraz działania, które zapewnią realizację wspólnie wypracowanych potrzeb i celów.

W nowej perspektywie finansowej Stowarzyszenie LGD „STER” zamierza utworzyć Młodzieżowe Centrum Przedsiębiorczości, które będzie promować przedsiębiorczość młodzieży, testować program przedsiębiorczości i wspierać wdrażanie postaw biznesowych. Będziemy budować umiejętności w zakresie zarządzania i prowadzenia firm, koncentrować się na aktywności zawodowej i zapewniać wirtualną platformę do symulacji. MCP będzie oferować narzędzia, mentoring i przestrzeń dla innowacyjnych pomysłów, wzmacniając zaufanie młodzieży i łącząc ją z rynkiem pracy. Ponadto zostaną określone wyzwania rynku pracy, dostosujemy się do strategii UE na rzecz przedsiębiorczości, poprawią edukację w zakresie przedsiębiorczości, opracujemy skuteczne programy nauczania, będziemy promować świadomość i wspierać zachowania przedsiębiorcze. Główne działania:

1. Możliwości nawiązywania kontaktów między interesariuszami, umożliwiając początkującym przedsiębiorcom nawiązanie kontaktu z doświadczonymi profesjonalistami, mentorami, inwestorami i potencjalnymi partnerami biznesowymi.
2. Wspólne wysiłki pracowników sektora publicznego, lokalnych przedsiębiorców i innych odpowiednich zainteresowanych stron tworzą wspierający ekosystem, w którym można dzielić się wiedzą i zasobami, co prowadzi do zwiększenia wskaźników sukcesu przedsiębiorczości.
3. Programy Mentorship oferowane za pośrednictwem Hubów zapewniają wskazówki, porady i praktyczne wsparcie młodym przedsiębiorcom, pomagając im radzić sobie z wyzwaniami i podejmować świadome decyzje.
4. Szkolenia i inicjatywy mające na celu wyposażenie młodych osób w podstawowe umiejętności w zakresie przedsiębiorczości, takie jak planowanie biznesowe, zarządzanie finansami, marketing i tworzenie sieci kontaktów. Opracowanie materiałów edukacyjnych i działań skoncentrowanych na budowaniu umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i promowaniu przedsiębiorczości. Zaangażuj młodzież w interaktywne metody szkoleniowe i wymianę dobrych praktyk ze specjalistami w tej dziedzinie.
5. przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy, zmniejszenie stopy bezrobocia i wspieranie wzrostu gospodarczego poprzez zachęcanie do zakładania nowych przedsiębiorstw.
6. Rozwijaj pomysły, udoskonalaj swoje modele biznesowe i zwiększaj swoje szanse na pozyskanie finansowania lub inwestycji.
7. Integracja usług publicznych dla młodzieży zapewnia początkującym przedsiębiorcom dostęp do podstawowych zasobów.
8. Współpraca między Młodzieżowymi Centrami Przedsiębiorczości a gminą umożliwia

dostosowanie polityk i inicjatyw do potrzeb młodych przedsiębiorców.

9. Wpływając na lokalną politykę, centra mogą opowiadać się za środkami wspierającymi przedsiębiorczość, takimi jak usprawnienie procesów regulacyjnych, zapewnienie zachęt finansowych lub tworzenie środowiska przyjaznego dla biznesu.

10. Centra mogą przekazywać gminie informacje zwrotne i spostrzeżenia na temat wyzwań stojących przed młodymi przedsiębiorcami, umożliwiając decydom opracowanie ukierunkowanych programów wsparcia i zajęcie się konkretnymi barierami dla przedsiębiorczości.

Podsumowując, działania podejmowane przez Młodzieżowe Centrum Przedsiębiorczości i ich dostosowanie do obowiązków gminy przyczyniają się do stworzenia ekosystemu, który sprzyja przedsiębiorczości, ułatwia wzmocnienie pozycji młodzieży i promuje wzrost gospodarczy w społeczności.

Opis struktury LGD

Na koniec listopada 2022 roku Stowarzyszenie LGD STER liczyło 116 członków zwykłych i 5 członków honorowych. Skład LGD jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli sektorów publicznego (11,2%), społecznego (w tym mieszkańcy - 79,3%) oraz gospodarczego (9,5%). Przy czym, niektórzy z członków deklarują przynależność do jednego lub większej ilości sektorów. Na sektor publiczny składają się gminy wiejskie, które reprezentują wójtowie, gmina, powiat, członek rady gminy, członek rady powiatu, sołtysi, samorządowe jednostki organizacyjne gminy lub powiatu. Na sektor społeczny składają się: stowarzyszenia, fundacje, organizacje nieformalne, w tym Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne i inne organizacje reprezentowane przez osoby wskazane w „Deklaracji zobowiązania do współpracy”, a także mieszkańcy. Na sektor gospodarczy składają się przedsiębiorcy z branż przemysłowych i usługowych a także rolnicy. Powyższe jednoznacznie potwierdza, iż struktura Stowarzyszenia LGD STER uwzględnia przedstawicieli wszystkich grup społecznych istotnych z punktu widzenia realizacji LSR i jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności.

Skład organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym LGD jest Rada. Liczbę członków, sposób wyboru i funkcjonowania reguluje Statut, Regulamin Walnego Zebrania oraz Regulamin Rady.

Rada Stowarzyszenia LGD STER liczy maksymalnie 12 członków reprezentujących sektory: publiczny, społeczny, gospodarczy, w tym wszystkie cztery gminy objęte LSR. Sektor społeczny reprezentuje 5 osób (41,67%), gospodarczy 2 osoby (16,67%), natomiast sektor publiczny 5 osoby, czyli 41,67 składu Rady. Skład organu decyzyjnego jest adekwatny do stwierdzonych grup interesariuszy LSR. W skład rady wchodzi: przedstawiciele zdiagnozowanych na obszarze objętym LSR grup interesów, senior (osoba powyżej 60 roku życia), przedstawiciel OSP oraz sołtys.

Zgodnie ze statutem LGD, Rada jest organem, do którego właściwości należą zadania, o których mowa w art. 4 ust. 3 pkt 4 ustawy o RLKS.

Zgodnie z zapisami § 21 statutu LGD STER ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie mają więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez Radę. Ten parytet będzie kontrolowany i zachowany każdorazowo na etapie głosowania nad wyborem konkretnej operacji

Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Organem decyzyjnym w Stowarzyszeniu LGD STER jest Rada, która liczy obecnie 12 członków. Członkowie Rady dokonują wyboru operacji podczas obrad. Każdorazowo na etapie głosowania nad wyborem konkretnej operacji sprawdzane jest zachowanie braku dominacji pojedynczej grupy interesu,

co szczegółowo reguluje Regulamin Rady. Wybór operacji dokonywany jest zgodnie z procedurą wyboru, która przewiduje, że w ocenie danego wniosku nie mogą uczestniczyć członkowie Rady, wobec których mogą zaistnieć wątpliwości, co do ich bezstronności w ocenie jak: związanie z projektodawcą więzami rodzinnymi lub służbowymi, gdy wniosek dotyczy podmiotu, który reprezentuje lub w przypadku ubiegania się przez członka Rady o wybór jego operacji. W Biurze LGD będzie sporządzony i prowadzony Rejestr grup interesów członków Rady.

W składzie Rady preferowane są osoby odpowiedzialne i spełniające wzorowo swój obowiązek obecności na posiedzeniach organu decyzyjnego. Członkowie Rady dodatkowo mają obowiązek uczestniczenia w szkoleniach dotyczących oceny wniosków. Po zakończeniu obrad podawane są do publicznej wiadomości, poprzez zamieszczenie na stronie internetowej Stowarzyszenia, protokoły z posiedzeń Rady, zawierające m. in. informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem wniosków, których wyłączenie dotyczy.

LGD zadbała również o włączenie do Zarządu osoby powyżej 60 roku życia, co miało na celu zwiększanie aktywności seniorów.

LGD posiada odpowiednia strukturę i doświadczenie, aby skutecznie zrealizować LSR. Co pokazują trzy kolejne okresy programowania, gdzie LGD sprawnie realizowała kolejne strategie, pomimo zmieniającego się otoczenia prawnego

Kierownik Biura i Przewodniczący Rady są osobami, których zadaniem jest czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru operacji w ramach wdrażania LSR, poprawności dokumentacji i zgodności formalnej. Szczegółowe zasady funkcjonowania i pracy Rady zawarte zostały w Regulaminie pracy Rady.

Biuro obsługiwane jest przez dwóch pracowników – Panią Grażynę Walczak oraz Panią Ewelinę Smolarek-Musińską. Obje Panie posiadają kwalifikacje niezbędne do administrowania środkami publicznymi.

Pani Grażyna Walczak pełni funkcję kierownika biura LGD „STER” od sierpnia 2021 roku. Wcześniej pracowała m.in. w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Łódzkiego jako naczelnik Wydziału Rolnictwa i naczelnik Wydziału Ochrony Środowiska w Departamencie Rolnictwa i Ochrony Środowiska, naczelnik Wydziału Kontroli w Departamencie Funduszu Rozwoju Obszarów Wiejskich, oraz w Urzędzie Gminy Andrespol jako kierownik Referatu Realizacji Projektów i Gospodarki Odpadami oraz kierownik Wydziału Inwestycji. Pani Grażyna ukończyła Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz studia podyplomowe na kierunku zamówienia publiczne, ochrona środowiska czy zastosowanie informatyki, jak również liczne kursy, w tym: „Rozwój obszarów wiejskich” (Instytut Europejski), „Możliwość finansowania inwestycji z zakresu ochrony środowiska ze środków unijnych (Ministerstwo Środowiska), „System informowania o nieprawidłowościach dotyczących funduszy strukturalnych” (Strictwise Sp. z o.o.), „Wdrażanie procedur w zakresie PROW” (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa”.

Pani Ewelina Smolarek-Musińska pracuje w LGD „STER” od marca 2022 roku, wcześniej pracowała w Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. Ukończyła Wyższą Szkołę Studiów Międzynarodowych w Łodzi-kierunek – Politologia oraz w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie - Podyplomowe Studia Europejskich Stosunków Finansowo-Ekonomiczno-Prawnych. Dodatkowo, była uczestniczką kursów oraz szkoleń z zakresu Metodyki Zarządzania Projektami TenStep, zamówień publicznych, Kadr i Płac, ochrony informacji niejawnych, oraz negocjacji.

W najbliższym czasie obje Panie planują przejść szkolenia dotyczące nowej perspektywy finansowej, szkolnie z zakresu ustawy o stowarzyszeniach oraz kurs z zakresu zarządzania przedsiębiorstwem.

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Zasady funkcjonowania Stowarzyszenie LGD „STER” definiuje Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania STER 2014-2020 oraz statut LGD. Zasady te są zgodne z Ustawą z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2022, poz.2261, z późn. zmianami) oraz dokumentami programowymi regulującymi podstawy funkcjonowania LGD.

Lp.	RODZAJ DOKUMENTU	ZAKRES REGULACJI	SPOSÓB UCHWALANIA I AKTUALIZACJI
1.	Statut LGD	Określa działalność Stowarzyszenia jako zgodną z przepisami: ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach PROW na lata 2014-2020; ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 10 855 z późn. zm.); Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.; ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym kierowanym przez społeczność Statut reguluje kwestie organizacyjne Stowarzyszenia LGD STER, wyznacza kompetencje jego organów: Walnego Zebrania, Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Rady. Statut wyznacza cele i sposoby ich realizacji oraz działania Stowarzyszenia na rzecz obszarów wiejskich oraz określa: nazwę Stowarzyszenia, teren działania i siedzibę, prawa i obowiązki członków, w tym zasady skreślenia z listy członków, struktury organizacyjne, w tym tryb dokonywania wyboru władz i uzupełniania składu organów Stowarzyszenia oraz ich kompetencje, sposób reprezentowania Stowarzyszenia i zaciągania zobowiązań majątkowych, zakresy prowadzenia działalności gospodarczej, jeśli Stowarzyszenie zgłosi chęć prowadzenia takiej działalności, a także reguluje kwestie związane z funduszami i majątkiem Stowarzyszenia.	Uchwalenie i aktualizacja Statutu LGD jest kompetencją Walnego Zebrania. Wymaga to uzyskania większości 2/3 głosów przy obecności co najmniej połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.
2.	Regulamin Walnego Zebrania Członków	Dokument reguluje w szczególności, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC (sposób informowania członków o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.), szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie powołania organów LGD (sposób zgłaszania kandydatów, oddawania głosów, ograniczenia dotyczące możliwości łączenia różnych funkcji w LGD, wybory uzupełniające, itp.), zasady protokołowania posiedzeń WZC.	Uchwalenie i aktualizacja jest kompetencją Walnego Zebrania i następuję zwykłą większością głosów: - w pierwszym terminie – przy obecności co najmniej 1/2 członków uprawnionych do głosowania, - w drugim terminie, wyznaczonym w tym samym dniu 30 min.

			po pierwszym terminie – bez względu na liczbę uczestników.
3.	Regulamin Zarządu	zagadnienia dotyczące jego składu, posiedzeń, sporządzania protokołów, głosowań, podział zadań pomiędzy członków Zarządu	Uchwalenie zmian jest kompetencją Walnego Zebrania i następuję zwykłą większością głosów: - w pierwszym terminie – przy obecności co najmniej $\frac{1}{2}$ członków uprawnionych do głosowania, - w drugim terminie, wyznaczonym w tym samym dniu 30 min. po pierwszym terminie – bez względu na liczbę uczestników.
4.	Regulamin Rady	Dokument reguluje w szczególności,- skład organu decyzyjnego, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.)rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny),zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (ocena wniosków, sposób podziału wniosków do oceny pomiędzy członków organu, zasady preselekcji operacji, jeśli dotyczy, zasady dokumentowania oceny, wzory dokumentów, itp.), zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego, zasady wynagradzania członków Rady.	Uchwalenie i aktualizacja jest kompetencją Walnego Zebrania i następuję zwykłą większością głosów: - w pierwszym terminie – przy obecności co najmniej $\frac{1}{2}$ członków uprawnionych do głosowania, - w drugim terminie, wyznaczonym w tym samym dniu 30 min. po pierwszym terminie – bez względu na liczbę uczestników.
5.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	spraw związanych z posiedzeniami, głosowaniem, protokołowaniem i innymi. kontrola bieżącej pracy Stowarzyszenia, ocena prac i składanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu Członków, występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków	Uchwalenie i aktualizacja jest kompetencją Walnego Zebrania i następuję zwykłą większością głosów: - w pierwszym terminie – przy obecności co najmniej $\frac{1}{2}$ członków

			<p>uprawnionych do głosowania,</p> <p>- w drugim terminie, wyznaczonym w tym samym dniu 30 min po pierwszym terminie – bez względu na liczbę uczestników.</p>
6.	Regulamin Biura LGD	<p>Dokument reguluje zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, zasady udostępniania informacji, uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, opis metody oceny jakości i efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa oraz animacji lokalnej, procedury wyboru pracowników, opis stanowisk z podziałem obowiązków, zasady premiowania pracowników.</p>	<p>Uchwalanie aktualizacja jest kompetencją zarządu i następuje zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej połowy składu Zarządu.</p>

Rozdział II - Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

Opis obszaru LSR

W skład grupy wchodzi cztery wiejskie gminy województwa łódzkiego: Andrespol, Brójce, Nowosolna i Rokiciny (od 2008 roku). Trzy pierwsze stanowią część powiatu łódzkiego wschodniego, Gmina Rokiciny wchodzi w skład powiatu tomaszowskiego. Gminy wchodzące w skład Stowarzyszenia LGD „STER” wykazują spójność przestrzenną, sąsiadują ze sobą tak, że tworzą jednolity obszar.

Każda z gmin wchodzących w skład obszaru LGD Ster tworzy spójną parę z inną gminą z obszaru. Gmina Nowosolna leży w bezpośrednim sąsiedztwie gminy Andrespol, która leży w bezpośrednim sąsiedztwie gminy Brójce, która z kolei bezpośrednio graniczy z Gminą Rokiciny.

Z kolei bezpośrednimi sąsiadami obszaru czterech gmin są: miasto na prawach powiatu – Łódź, gminy miejsko – wiejskie: Koluszki, Rzgów, Stryków i Tuszyń oraz gminy wiejskie: Będków, Brzeziny, Czarnocin, Ujazd. Dane dotyczące obszaru i ludności gmin zawarto w poniższej tabeli. Są to dane według stanu na dzień 31 grudnia 2020 roku.

GMINA	LICZBA MIESZKAŃCÓW	POWIERZCHNIA (w km ²)
Andrespol	14 391	25
Brójce	7 103	70
Nowosolna	5 439	54
Rokiciny	6 183	91

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Pod względem powierzchni największą gminą są Rokiciny, najmniejszą zaś jest gmina Andrespol, która jednak posiada największą liczbę ludności i jest zdecydowanie najgęściej zaludniona. Udział czterech gmin w powierzchni i liczbie ludności województwa łódzkiego wyniósł w grudniu 2020 roku odpowiednio 1,3% i 1,2%, a w stosunku do obszarów wiejskich 1,4% i 3,3%. Liczba mieszkańców wszystkich prezentowanych gmin zwiększa się. Według danych z grudnia 2014 roku, w największym stopniu taka tendencja miała miejsce w Gminie Andrespol.

GMINA	LICZBA MIESZKAŃCÓW według stanu na 31 grudnia 2020 r.	LICZBA MIESZKAŃCÓW według stanu na 31 grudnia 2014 r.
Andrespol	14 391	13 330
Brójce	7 103	6 321
Nowosolna	5 439	4 635
Rokiciny	6 183	6 180

Obszar LGD STER jest stosunkowo gęsto zaludniony, a liczba ludności systematycznie wzrasta. Wzrost ten spowodowany jest napływem ludności spowodowanym bliskością aglomeracji łódzkiej. Wiele osób postanawia osiedlić się na terenie naszych gmin, podczas gdy świadczą pracę w Łodzi.

GMINA	LICZBA MIESZKAŃCÓW na 1 km ²
Andrespol	559
Brójce	103

Nowosolna	101
Rokiciny	68

Na obszarze gmin tworzących LGD STER znajduje się w sumie 62 sołectw.

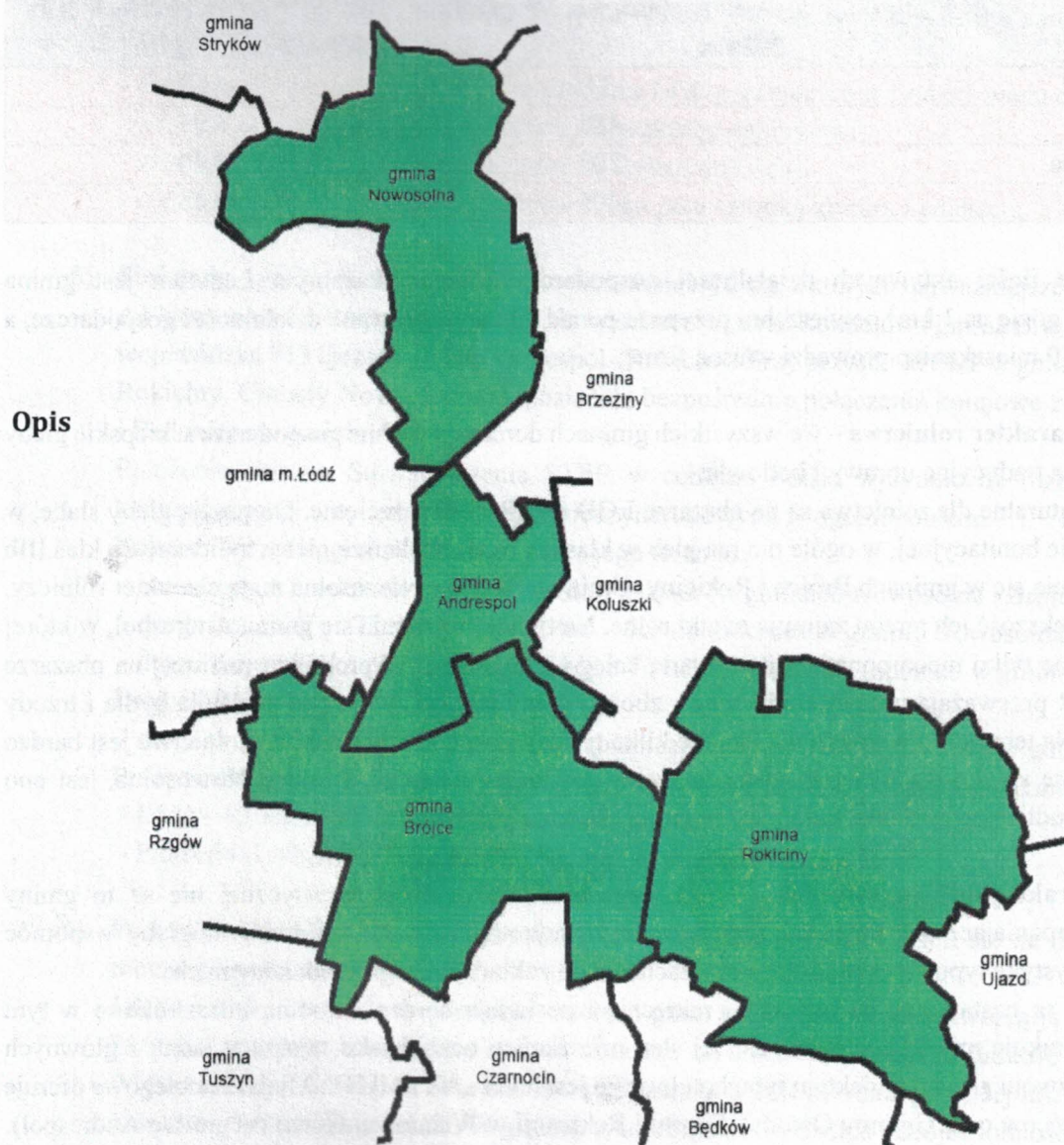
Sołectwa na obszarze gmin LGD STER	
GMINA	SOŁECTWO
Andrespol (10 sołectw)	Andrespol, Bedoń Przykościelny, Bedoń Wieś, Janówka, Justynów, Kraszew, Nowy Bedoń, Stróża, Zielona Góra i Wiśniowa Góra
Brójce (14 sołectw)	Brójce, Bukowiec, Giemzów, Karpin, Kotliny, Kurowice, Kurowice Kościelne, Leśne Odpadki, Pałczew, Stefanów, Przepusta, Wardzyn, Wola Rakowa, Wygoda
Nowosolna (16 sołectw)	Boginia, Borchówka, Byszewy, Dobieszków, Grabina, Kalonka, Kopanka, Ksawerów, Lipiny, Moskwa, Natolin, Nowe Skoszewy, Stare Skoszewy, Plichtów, Teolin, Wiączyń Dolny,
Rokiciny (22 sołectwa)	Albertów, Cisów, Eminów, Janków, Jankówek, Kolonia Łaznów, Łaznowska Wola I, Łaznowska Wola II, Łaznów, Łaznówek, Maksyilianów, Michałów, Nowe Chrusty, Mikołajów, Pogorzałe Ługi, Popielawy, Rokiciny, Rokiciny-Kolonia, Stefanów, Stare Chrusty, Wilkucice Duże, Wilkucice Małe

Gmina Andrespol wyróżnia się wysoką gęstością zaludnienia i przewagą zwartej zabudowy, z kolei Gmina Rokiciny jako jedyna nie sąsiaduje z Łodzią. Nie są to jednak czynniki na tyle silne aby uniemożliwiały lub w większym stopniu utrudniały realizację idei partnerstwa.

Obszar Stowarzyszenia pod względem geograficznym leży w pasie Nizin Środkowopolskich, w mezoregionie Wysoczyzny Łódzkiej. Rzeźba terenu ma charakter polodowcowy, zasadniczy wpływ na nią miało zlodowacenie środkowopolskie. Gminy Andrespol, Brójce i Rokiciny to obszar, na którym przeważa rzeźba płasko - równinna. Osiągane tu różnice wysokości względnych są nieduże, bo jest to obszar prawie płaski. Gmina Nowosolna cechuje się natomiast urozmaiconą rzeźbą terenu. Najwyższy jej punkt – 284 m n. p. m. znajduje się w miejscowości Dąbrówka, najniższy w Starych Skoszewach – 150 m n. p. m. Są to jednocześnie ekstremalne wysokości dla wszystkich czterech gmin. W strefie najwyżej położonej, w gminie Nowosolna, nachylenie stoków sięga 20%. Przez teren Stowarzyszenia przepływają niewielkie rzeki. W gminie Nowosolna, znajduje się źródłowy odcinek, wpadającej do Bzury, Moszczenicy (długość 55 km). Przez gminy Andrespol i Brójce przepływa Miazga, wpadająca do Wolbórki (a ta do Pilicy), o długości 29 km. Niewielkie ciek wodne znajdują się w gminie Rokiciny (Piasecznica, Pańkówka i Łaznowianka). Teren partnerstwa leży w Łódzko – Wieluńskim regionie klimatycznym.

Mapa obszaru objętego LSR

Opis

spójności (społecznej, gospodarczej i środowiskowej) obszaru LSR.

Cztery gminy wchodzące w skład Stowarzyszenia STER stanowią jeden obszar. Obok wspólnych granic łączy je jednak znacznie więcej, a mianowicie:

- 1) **Profil gospodarczy** - na ich terenie zlokalizowane są jedynie małe i średnie przedsiębiorstwa produkcyjne. Przemysł nie stanowi podstawy ich gospodarki. Są to gminy o dużym znaczeniu rolnictwa (poza Andrespołem) i usług;

Obszar LGD STER leży w strefie oddziaływania aglomeracji łódzkiej, z której pochodzą główne impulsy dotyczące rozwoju gospodarczego. W ujęciu liczbowym cztery gminy cechuje wysoki poziom rozwoju przedsiębiorczości. Wskazuje na to liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych.

GMINA	LICZBA FUNKCJONUJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH według stanu na 31 grudnia 2020 r.	LICZBA FUNKCJONUJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH PRZYPADAJĄCA NA 1 KM² POWIECZCHNI
Andrespol	1345	53,8
Brójce	488	6,97
Nowosolna	502	9,29
Rokiciny	405	4,45

W zakresie ilości aktywnych działalności gospodarczych niepodważalnym Lederem jest gmina Andrespol, gdzie na 1 km² powierzchni przypada ponad 53 zarejestrowane działalności gospodarcze, a co prawie 10 mieszkańców prowadzi własną firmę.

2) Charakter rolnictwa – we wszystkich gminach dominują drobne gospodarstwa, kiepskie gleby oraz tradycyjne uprawy i hodowla;

Warunki naturalne dla rolnictwa są na obszarze LGD STER dość przeciętne. Dominują gleby słabe, w V i VI klasie bonitacyjnej, w ogóle nie ma gleb w klasach I i II. Najlepsze gleby, zaliczane do klas IIIb i IVa znajdują się w gminach Brójce i Rokiciny. Gminy te, a także Nowosolna mają charakter rolniczy, znaczną większość ich terenu zajmują użytki rolne. Na tym tle wyróżnia się gmina Andrespol, w której stanowią one tylko nieco ponad jedną czwartą całego jej obszaru. W produkcji roślinnej na obszarze LGD STER przeważają uprawy tradycyjne - zboża i ziemniaki, w zwierzęcej hodowla bydła i trzody chlewnej. Na terenie Stowarzyszenia istnieje kilka tysięcy gospodarstw rolnych. Rolnictwo jest bardzo rozdrobnione i tylko dla niewielu gospodarstw w gminach Andrespol, Brójce i Nowosolna, jest ono jedynym źródłem utrzymania, natomiast w gminie Rokiciny dla większości.

3) Atrakcyjność turystyczna - pod względem atrakcyjności turystycznej nie są to gminy wyróżniające się. Posiadają jednak walory przyrodnicze i zabytki, które mogłyby wspomóc turystykę typu weekendowego czy zachęcić do zakładania zagród edukacyjnych;

Gminy nie są nastawione na turystykę i rekreację i posiadają bardzo skromną infrastrukturę w tym zakresie. Brakuje miejsc noclegowych. Jej stan mieszkańcy ocenili jako tworzący jedną z głównych barier w rozwoju gminy. Obiektem typu hotelowego jest hotel „AZYMUT”. Miejsca noclegowe oferuje 20 mieszkańców oraz Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Wiśniowej Górze (w gminie Andrespol). Gospodarstwa agroturystyczne (3) istnieją jedynie na terenie gminy Rokiciny. Jedno z nich „Stajnia Mikołajów” posiada szeroką ofertę związaną z jazdą konną. Uboga jest oferta gastronomiczna oparta o bary i pizzerie. Ścieżki rowerowe istnieją na terenie gmin Andrespol, Brójce, Rokiciny i Nowosolna. Brakuje też informacji turystycznej typu folderów, przewodników, map, choć dostępne są mapy gmin. Mamy 20 km trasy NordicWalking – zrealizowano w ramach projektu współpracy w latach 2007-2013 Na obszarze partnerstwa nie ma parków narodowych, natomiast najbardziej znacząca formą ochrony przyrody (obszarową) jest Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich. Znajduje się on w północnej części gminy Nowosolna.

Na terenie Stowarzyszenia znajdują się dwa rezerwaty przyrody - „Wiączyń” w gminie Nowosolna i „Łaznów” w gminie Rokiciny. Rezerwat „Wiączyń” stanowi ocalały fragment dawnej Puszczy Łódzkiej.

W 2006 roku powstał „Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Miazgi pod Andrespołem”. Powierzchnia obszaru wynosi 156 ha. Chroni on naturalne obszary doliny tej rzeki w gminie Andrespol, w tym kompleks lasów w pobliżu Wiśniowej Góry. Występują tu stare dęby w naturalnym siedlisku.

Obszar ten może być wykorzystany m. in. do budownictwa o charakterze rekreacyjnym i turystycznie (szlaki rowerowe i piesze).

- 4) **Bliskość aglomeracji łódzkiej** – kolejnym czynnikiem łączącym wszystkie cztery gminy należące do LGD STER jest bliskość Łodzi. Z powyższego wynikają liczne konsekwencje do których należą między innymi:
- duży udział osób zamieszkałych na obszarze LGD pracujących w Łodzi – wielu mieszkańców;
  - wzrostu liczby mieszkańców obszaru (mieszkańcy napływowi);
  - systemy komunikacyjne nakierowane na dojazd do Łodzi,
  - wykorzystywanie przez mieszkańców Łodzi jako ośrodka kultury i edukacji,

- 5) **Sieć dróg** - gminy są ze sobą silnie powiązane siecią dróg, z których najważniejsze to autostrada A1 łącząca węzeł Brzeziny w gminie Nowosolna z węzłem Romanów i gminą Brójce oraz droga wojewódzka 713 łącząca gminę Andrespol i Rokiciny. Trzy przystanki PKP w gminie Rokiciny: Rokiciny, Chrusty Nowe, Łaznów posiadają bezpośrednie połączenia kolejowe z Justynowem i Bedoniem w gminie Andrespol.

Położenie obszaru Stowarzyszenia STER w centrum Polski wpłynęło na rozbudowę sieci komunikacyjnej o charakterze międzynarodowym, ogólnopolskim i regionalnym. Najważniejsze drogi przechodzące przez jego teren to:

- autostrada A1, odcinek ze Strykowa do Tuszyń (w gminach Nowosolna i Brójce);
  - droga krajowej nr 72 relacji Rawa Maz. – Konin (odcinek w gminie Nowosolna);
  - droga wojewódzka nr 713 łącząca Łódź z Tomaszowem Maz. (odcinek w gminie Andrespol, Brójce i Rokiciny);
  - droga wojewódzka nr 714 pomiędzy Pabianicami a Kurowicami (odcinek w gminie Brójce);
- Przez teren partnerstwa przebiegają też linie kolejowe o znaczeniu ogólnopolskim:
- Łódź – Koluszki (odcinek w gminie Andrespol),
  - Piotrków Trybunalski - Koluszki (odcinek w gminie Rokiciny).

- 6) **Podział ludności** - ludność wszystkich czterech gmin wyraźnie dzieli się na dwie grupy – rodzimą i napływową,

Jak to zostało stwierdzone, ludność czterech gmin jest niejednorodna, tworzą ją dwie grupy. Pierwsza to osoby mieszkające na tym obszarze od urodzenia, druga to ludność napływowa. Większość osiedliła się na obszarze Stowarzyszenia STER po roku 1989. Jej udział w liczbie ludności czterech gmin rośnie. W gminach Andrespol, Nowosolna i Brójce ludność napływowa stanowi już prawie połowę ogólnej liczby mieszkańców, w gminie Rokiciny udział ten jest niższy. Ludność rodzima i napływowa różnią się poziomem osiągniętych dochodów, wykształceniem, stylem życia, a nawet sympatiami politycznymi, co wpływa negatywnie na spójność i integrację społeczności lokalnej.

Struktura ludności w oparciu o wiek produkcyjny i nieprodukcyjny wykazuje zróżnicowanie. W gminach Brójce i Andrespol osób w wieku produkcyjnym jest relatywnie wyraźnie więcej niż pozostałych dwóch gminach – Rokiciny i Nowosolna. Stosunkowo młodymi są gminy Nowosolna i Brójce, w których wskaźnik obciążenia demograficznego jest znacznie niższy niż w pozostałych dwóch gminach.

7) **Edukacja i kultura**

Obszar LGD STER jest jednolity pod względem kulturowym. Na jego terenie znajduje się wiele obiektów kultury materialnej o randze regionalnej związanych z przeszłością i dorobkiem kulturowym regionu. Zabytki zgromadzone na obszarze LGD STER to przede wszystkim dwory i kościoły, co wiąże

się z tradycjami gospodarki rolnej na tym obszarze. Spośród obiektów zabytkowych część jest wpisana do rejestru zabytków nieruchomości województwa łódzkiego. Są to :

- w gminie Brójce - zespół dworski w Giemzowie z XVII – XIX wieku obejmujący dwór i park
- w gminie Nowosolna – dwór w Byszewach z I połowy XIX wieku,
- w gminie Rokiciny – w Łaznowie: kościół parafialny pod wezwaniem Matki Boskiej Różańcowej, drewniany z połowy XVIII wieku, dzwonnica drewniana, zieleń wokół kościoła, oraz park w Popielawach z XIX wieku

Zabytkowy charakter mają także: zespół dworski w Nowym Bedoniu (gm. Andrespol), kościół parafialny pod wezwaniem Matki Boskiej Królowej Polski w Bedoniu z lat dwudziestych XX wieku (gm. Andrespol), neogotycki kościół pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego w Kurowicach (gm. Brójce), młyn na rzece Miazga w Kotlinach (gm. Brójce), kościół w Woli Rakowej (gm. Brójce), zabudowa drewniana w kilku wsiach m.in. w Bukowcu, Wardzynie, Wiączynie Dolnym, Andrespolu, Kraszewie, Wiśniowej Górze (gminy Andrespol, Brójce i Nowosolna), Sanktuarium Maryjne w Starych Skoszewach z kopią cudownego obrazu Matki Bożej z Dzieciątkiem, poświęconego przez papieża Piusa XI i zabytkowym wyposażeniem (Nowosolna), zajazd poczty konnej i dworzec kolejowy z XIX wieku w Rokicinach.

Na terenie gmin nie ma kina. Ośrodkami działalności kulturalnej są gminne domy kultury (w gminie Nowosolna – Gminno – Parkowe Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie). W każdej gminie funkcjonują też biblioteki i świetlice, które w części są wyposażone w komputery. W poszczególnych gminach liczba świetlic jest następująca: Andrespol - 7 , Brójce - 3, Nowosolna - 3, Rokiciny – 9. Ośrodki te zajmują się organizowaniem czasu wolnego dla mieszkańców, zajęć podczas ferii i wakacji dla dzieci, wyjazdami turystycznymi.

Na obszarze Stowarzyszenia organizowane są liczne imprezy kulturalne i sportowe ukierunkowane na zachowanie tożsamości wiejskiej oraz integrację mieszkańców. Odbývają się festyny, majówki, imprezy plenerowe, dożynki gminne, konkursy, zawody i inne. Oprawy artystycznej imprezom dostarczają amatorskie zespoły śpiewacze, orkiestry dęte. Imprezy sportowe to turnieje szkolne, imprezy sportowo – integracyjne, wyjazdy na imprezy na szczeblu międzyszkolnym w różnych dyscyplinach. Popyt na tego typu imprezy jest duży, występują jednak bariery finansowe.

Grupy interesów oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji.

Ostatnim aspektem łączącym gminy Andrespol, Brójce, Nowosolna, Rokiciny jest podobieństwo zdiagnozowanych grup docelowych LSR oraz grup osób w niekorzystnej sytuacji. Zdiagnozowanie grup docelowych nastąpiło na podstawie przeprowadzonych ankiet oraz odbytych konsultacji społecznych. Zdiagnozowane grupy docelowe to: młodzi oraz seniorzy.

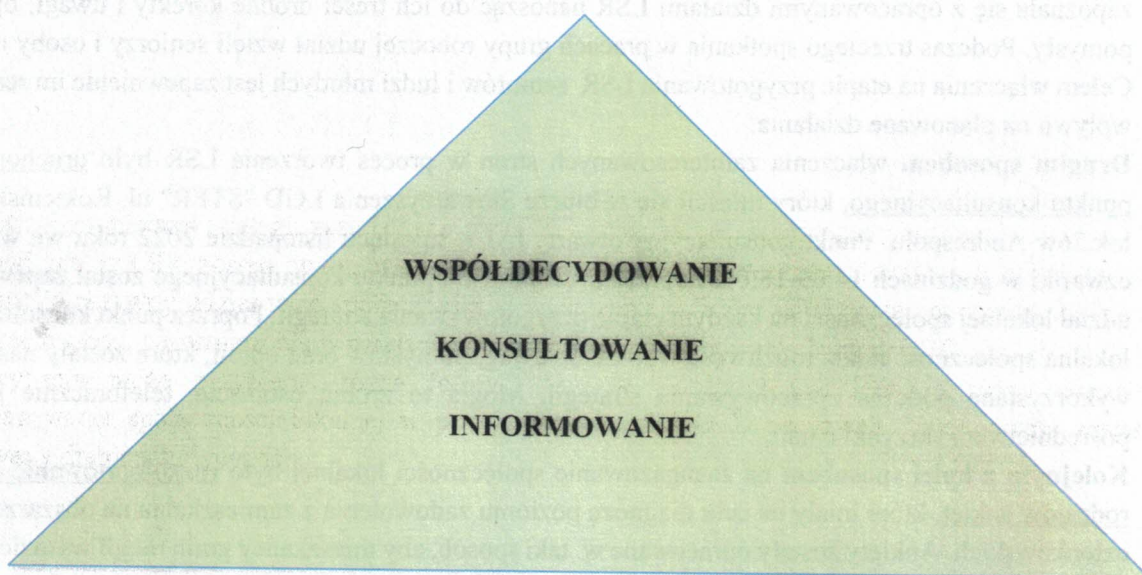
Z kolei określenie grup w niekorzystnej sytuacji nastąpiło na podstawie analizy Gminnych Programów Wspierania Rodziny na lata 2021-2023 dla poszczególnych gmin (według danych przekazanych przez OPSy według stanu na rok 2020) oraz innych danych statystycznych, a także własnych analiz.

Proces diagnozy i charakterystyka grup docelowych oraz grup w niekorzystnej sytuacji została szerzej omówiona w rozdziale IV.

Rozdział III - Partycypacyjny charakter LSR

Na potrzeby niniejszej strategii została opracowana definicja partycypacyjnego charakteru LSR. Stanowi ona, iż LSR, została stworzona przy aktywnym udziale społeczności lokalnej, a jej założenia gwarantują aktywny udział tejże społeczności w wydarzeniach, które jej dotyczą poprzez możliwość zabierania głosu, uczestniczenia w działaniach i decyzjach podejmowanych przez LGD. Partycypacja może przybierać różne formy, które w założeniu uwzględniają różny stopień zaangażowania społeczności lokalnej w podejmowane przez LGD decyzjach. Taki podział został nazywany drabiną partycypacji.

Informowanie to najprostsza forma partycypacji, angażująca społeczność lokalną w najmniejszym stopniu. Działania LGD sprowadzają się do poinformowania społeczności lokalnej o możliwości składania wniosków czy mających się odbyć wydarzeniach.

Konsultowanie jest kolejnym „stopniem” na drabinie partycypacyjnej ze względu na zwiększony udział społeczności lokalnej w prowadzonych przez LGD działaniach. Poza funkcją informacyjną, daje też możliwość wypowiedzenia się na temat planowanych działań. Osoby uczestniczące w konsultacjach występują niejako w roli „doradców”, których pyta się o zdanie i opinie w konkretnej sprawie.

Współdecydowanie jest najwyższym stopniem partycypacji obywatelskiej ze względu na pełne partnerstwo pomiędzy władzami LGD a mieszkańcami polegające na przekazaniu społeczności lokalnej części kompetencji (ale i tym samym odpowiedzialności) dotyczących podejmowanych działań i decyzji. Tym samym mieszkańcy mają realny wpływ na planowane, dotyczące ich (bezpośrednio lub pośrednio) działania.

LGD przy tworzeniu strategii wykorzystwała wszystkie trzy formy partycypacji. Będą one wcielane w życie również podczas jej realizacji.

sposób w jaki zainteresowane strony były zaangażowane w opracowywanie strategii począwszy od oceny potrzeb, poprzez identyfikację szans, po wyznaczenie celów.

Pierwszym sposobem zaangażowania zainteresowanych stron w proces tworzenia LSR było powołanie, spośród przedstawicieli LGD, grupy roboczej ds. opracowania strategii. Taki sposób organizacji prac pozwolił na aktywne włączenie członków LGD w prace nad tworzeniem LSR. W skład grupy roboczej ds. opracowania strategii zostało powołanych po dwóch przedstawicieli (liderów) z poszczególnych gmin. Osoby te reprezentowały zdiagnozowane na obszarze LSR grupy interesów. Osoby te zostały włączone w tworzenie strategii oraz były odpowiedzialne za opracowanie planu komunikacji, zaplanowanie projektów partnerskich, za kontakt z mieszkańcami gminy, w celu zorganizowania spotkań dla grup z sektorów społecznego, gospodarczego oraz publicznego, a także za rozkolportowanie ankiet wśród mieszkańców swojej gminy. Ważnym etapem ich pracy było również wnoszenie uwag do projektu strategii. Grupa robocza odbyła 3 spotkania, podczas, których szczegółowo zapoznała się z opracowanymi działaniami LSR nanosząc do ich treści drobne korekty i uwagi, opinie i pomysły. Podczas trzeciego spotkania w pracach grupy roboczej udział wzięli seniorzy i osoby młode. Celem włączenia na etapie przygotowania LSR seniorów i ludzi młodych jest zapewnienie im realnego wpływu na planowane działania.

Drugim sposobem włączenia zainteresowanych stron w proces tworzenia LSR było uruchomienie punktu konsultacyjnego, który mieścił się w biurze Stowarzyszenia LGD "STER" ul. Rokicińska 125 lok.26w Andrespolu. Punkt konsultacyjny otwarty był w miesiącu listopadzie 2022 roku we wtorki i czwartki w godzinach 14:00-18:00. Poprzez uruchomienie punktu konsultacyjnego został zapewniony udział lokalnej społeczności na każdym etapie przygotowywania strategii. Poprzez punkt konsultacyjny lokalna społeczność miała możliwość wnoszenia uwag, pomysłów oraz opinii, które zostały następnie wykorzystane podczas opracowywania strategii. Mogła to zrobić osobiście, telefonicznie lub za pośrednictwem skrzynki email.

Kolejnym z kolei sposobem na zaangażowanie społeczności lokalnej było rozkolportowanie dwóch rodzajów ankiet, które miały na celu diagnozę poziomu zadowolenia z zamieszkania na obszarze gmin członkowskich. Ankiety zostały opracowane w taki sposób, aby mieszkańcy gmin mogli wyrazić swoją opinie w zakresie; diagnozy sytuacji obecnej na zamieszkałym obszarze (stan dróg, infrastruktury rekreacyjnej, dostępu do opieki medycznej, edukacji itp) a także aby mogli zaproponować kierunki rozwoju danej gminy oraz całego obszaru partnerstwa. Badania ankietowe zostały wykonane za pośrednictwem: strony internetowej www.lgd-ster.pl, mediów społecznościowych, wysyłki na e-mail bezpośrednio do respondentów będących w bazie LGD. Wyniki badania, po dokonaniu analizy, zostały przedstawione publicznie i były konsultowane za pośrednictwem strony internetowej LGD. Zostały one również przedstawione na spotkaniach konsultacyjnych, gdzie zostały omówione przez zgromadzonych uczestników.

Ostatni sposób polegał na organizacji spotkań informacyjno - konsultacyjnych we wszystkich gminach członkowskich (8 spotkań). Spotkania te były poświęcone w szczególności analizie potrzeb rozwojowych między innymi w zakresie: innowacyjności, cyfryzacji, środowiska i klimatu, zmian demograficznych i partnerstwa w realizacji LSR, analizie potencjału danego obszaru oraz dyskusji nad opracowanym projektem LSR. Podczas ww. spotkań uzgodniono również przykłady inwestycji i projektów, koniecznych do zrealizowania na obszarze wdrażania LSR. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT oraz wyników ankiet i konsultacji, zostały określone dwa cele szczegółowe LSR, będące fundamentami stworzonego planu działania. Jednocześnie dokonano identyfikacji grup interesów oraz występujące na obszarze LSR grupy w niekorzystnej sytuacji. Metody angażowania społeczności lokalnej zostały dobrane w taki sposób, aby dotrzeć do jak największej grupy mieszkańców, reprezentującej jak największą liczbę zdiagnozowanych na obszarze grup interesów.

zainteresowane strony, które były zaangażowane i jak reprezentatywne są dla społeczności miejskiej/wiejskiej

Przy tworzeniu LSR dokonano wszelkich starań aby dotrzeć do jak największej liczby przedstawicieli zdiagnozowanych na obszarze grup interesów sektora społecznego, grup interesów sektora publicznego, jak również sektora gospodarczego.

Zostały umieszczone ogłoszenia na stronie LGD, wraz z informacją o miejscach i terminach spotkań konsultacyjnych.

Gmina	Data	Miejsce
Andrespol	20.09.2022, godz. 16:00-19:00 oraz 25.05.2023 godz. 15:00-18:00	Wiśniowa Góra GOK ul. Tuszyńska 64, Andrespol Biuro Stowarzyszenia LGD „STER” ul. Rokicińska 125 lok. 26
Nowosolna	22.09.2022, godz. 16:00 - 19:00 oraz 29.05.2023 godz. 15:00-18,00	Plichtów 21 – CkiE Gmina Nowosolna, Łódź Urząd Gminy Nowosolna, ul. Rynek Nowosolna 1
Brójce	26.09.2022, godz. 16:00 - 19:00 oraz 24.05.2023 godz. 15:00-18:00	Bukowiec - Świetlica Środowiskowa ul. Górna 29, Brójce GOK w Brójcach, Brójce 39b
Rokiciny	28.09.2022, godz. 16:00 - 19:00 oraz 30.05.2023 godz. 15:00-18:00	Rokiciny-Kolonia - GOK ul. Sienkiewicza 1, Rokiciny Urząd Gminy Rokiciny, Rokiciny-Kolonia ul. Tomaszowska 9

Grupa robocza wśród swoich członków miała przedstawicieli wszystkich trzech sektorów na obszarze LGD STER grup interesów. Liczyła ona 8 osób, po dwie z każdej gminy, i miała następujących skład:

Gmina Andrespol:

Frankiewicz Rafał – reprezentujący sektor społeczny

Anna Fijałkowska-Dębska – reprezentująca sektor społeczny

Gmina Nowosolna:

Aleksandra Rakoczy-Filipczak – reprezentująca sektor publiczny

Monika Perek – reprezentująca sektor publiczny

Gmina Rokiciny:

Karolina Kielich – reprezentująca sektor społeczny

Aneta Waszczykowska – reprezentująca sektor gospodarczy

Gmina Brójce:

Wioletta Huchler-Mosur – reprezentująca sektor gospodarczy

Jolanta Bedarz – reprezentująca sektor społeczny

Do punktu konsultacyjnego, uruchomionego w siedzibie LGD zgłaszali się przedstawiciele wszystkich grup interesów zdiagnozowanych na obszarze oraz przedstawiciele zdiagnozowanych grup w niekorzystnej sytuacji. Do punktu mógł się zgłosić każdy mieszkaniec, więc wychodzimy z założenia że mamy przedstawicieli wszystkich sektorów, wszystkich grup interesów oraz wszystkich grup w niekorzystnej sytuacji z obszaru LGD.

Ankieta została rozkolportowana do urzędów gmin, GOK-ów, jednostek OSP, kół gospodyń wiejskich, a także była rozdawana przez pracowników LGD w miejscach publicznych o dużym przepływie mieszkańców.

Na spotkaniach konsultacyjnych, które miały charakter otwarte, obecni byli również przedstawiciele reprezentujący wszystkie sektory

metody/platformy/narzędzia angażowania zainteresowanych stron, które zostały wykorzystane i w jaki sposób.

Lokalna Strategia Rozwoju opracowana została przy aktywnym udziale społeczności lokalnej. Społeczność lokalna była cały czas informowana o procesie tworzenia LSR od momentu planowania, poprzez spotkania konsultacyjne, punkt informacyjny i ankiety aż do konsultacji społecznych gotowej LSR, które odbyły się podczas spotkań z pracownikami biura w 4 gminach.

W celu sporządzenia diagnozy stanu istniejącego, rozpoznania potrzeb, problemów oraz określenia kierunków rozwoju w Strategii, zapoznano się z opiniami społeczności lokalnej dokonując partycypacyjnej diagnozy. **W tym celu podjęte zostały następujące działania:**

- badanie ankietowe wśród mieszkańców czterech gmin – ankiety rozkolportowana do urzędów gmin, jak również przez pracowników LGD podczas bezpośrednich spotkań z mieszkańcami w biurze stowarzyszenia..
- spotkania konsultacyjne z mieszkańcami – ogłoszenia o nich były widocznie na stronie internetowej LGD, FB, stronach internetowych gmin, jak również w formie plakatu na słupach ogłoszeniowych we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD STER.
- konsultacje poprzez umożliwienie wypowiedzi mieszkańców przez Internet, wspierając budowę społeczeństwa informacyjnego zgodnie z polityką horyzontalną UE,
- wywiady telefoniczne z przedsiębiorcami oraz przedstawicielami wszystkich grup interesów zdiagnozowanych na obszarze LSR. Numery telefonów zostały pobrane z bazy prowadzonej przez LGD STER.

Podstawową formą włączenia społeczności lokalnej w proces przygotowania Strategii były **konsultacje społeczne** przeprowadzone w formie badania ankietowego. Przeprowadzone zostało w okresie wrzesień – listopad 2022 roku. Zbudowane zostało narzędzie badawcze w postaci odpowiedniego kwestionariusza, zawierającego pytania zamknięte oraz otwarte. Respondenci ustosunkować się mogli do kwestii, na co mają zostać wykorzystane fundusze unijne w ramach nowej perspektywy finansowej. Respondenci musieli wybrać najważniejsze dla nich zagadnienia z przedstawionych 10 zakresów tematycznych, a następnie określić jakie operacje mogły by ich zdaniem zostać zrealizowane, które mogłyby być ich bezpośrednim beneficjentem oraz jakie lokalne zasoby mogły by zostać wykorzystane podczas ich realizacji.

Niniejsze zakresy tematyczne to: rozwój zielonej gospodarki, rozwój sektora usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń, poprawę dostępu do infrastruktury publicznej, rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego, rozwój współpracy w wymiarze produkcyjnym, usługowym i społecznym, rozwój przedsiębiorczości, lokalnych rynków pracy oraz zwiększenie atrakcyjności gospodarczej, włączenie osób z grup w niekorzystnej sytuacji lub wykluczonych, w tym usług opiekuńczych i ochrony zdrowia, wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, wyrównywanie szans rozwojowych i dywersyfikacja zatrudnienia, stymulowanie rozwoju gospodarczego i innowacyjności miejscowości.

Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR.

Dane uzyskane z ankiet poddane zostały wstępnej obróbce statystycznej, w ramach której m.in. określono kategorie dla pytań otwartych. Następnie zostały zdigitalizowane w programie Excel w taki sposób, że każda ankieta znalazła się w odrębnym wierszu. W 160 – ciu kolumnach znalazły się odpowiedzi na poszczególne pytania i ich warianty. Ułatwiło to wydatnie obróbkę statystyczną danych i pozwoliło uzyskać wartościowy materiał, przydatny do formułowania wniosków. Aby można było

tego dokonać, w oparciu o zdigitalizowany materiał przeprowadzono analizę statystyczną wyników wykorzystując rozkłady odpowiedzi, analizę krzyżową, a także wskaźniki statystyczne - wartość średnią i miary rozproszenia.

W badaniu wzięło udział 556 mieszkańców czterech gmin, w tym seniorzy (emeryci/renciści) i bezrobotni, tzn. osoby, którym grozi wykluczenie społecznie.

W badaniu obecni byli przedstawiciele grup w niekorzystnej sytuacji, przede wszystkim: osoby niepełnosprawne, rolnicy niskotowarowi, osoby poszukujące zatrudnienia oraz kobiety. Uzyskane wyniki poddane zostały digitalizacji i obróbce statystycznej przy pomocy programu Excel. Wyniki omawiane są w poszczególnych rozdziałach Strategii.

Niezależnie od badania ankietowego Zarząd Stowarzyszenia LGD STER przeprowadził spotkania konsultacyjne, których celem było uzyskanie opinii mieszkańców dotyczących mocnych i słabych stron gminy i obszaru oddziaływania LGD STER oraz szans i zagrożeń, a także analiz celów Lokalnej Strategii Rozwoju. W ich wyniku uzyskano ważne dane dotyczące diagnozy sytuacji gmin w opinii mieszkańców i pożądanym kierunków rozwoju. Dane te okazały się zbieżne z wynikami badania ankietowego. Zebrania konsultacyjne odbyły się w każdej gminie w terminach opisanych powyżej.

W spotkaniach uczestniczyło od 12 do 30 osób.

Przeprowadzone zostały także konsultacje z mieszkańcami za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia. W ten sposób mieszkańcy uzyskali możliwość zapoznania się z tekstem dotyczącym stanu i perspektyw rozwoju gmin i wyrażenia własnej opinii.

Ostatnią formą były wywiady telefoniczne, w których spytano respondentów o warunki do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gmin i proponowanych zmian. Przeprowadzone zostały wśród 11 przedsiębiorców w czterech gminach.

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji.

Wyniki wszystkich konsultacji wśród społeczności lokalnej były analizowane, a wnioski, opinie i komentarze, które miały bardziej ogólny charakter były wykorzystywane w procesie przygotowania analizy SWOT, formułowania celów, przedsięwzięć i rezultatów Strategii. Reasumując Stowarzyszenie LGD STER uznało za grupy w niekorzystnej sytuacji, wymagające wsparcia osoby młode (do 25 roku życia), seniorów (po 60 roku życia), osoby niepełnosprawne, rolników niskotowarowych, osoby poszukujące zatrudnienia oraz kobiety. W związku z powyższym dołożono wszelkich starań, aby w jak największym stopniu LSR odpowiadała na potrzeby tych grup.

Ponadto, badanie ankietowe wykazało, że obszarami tematycznymi, na jakich powinna opierać się LSR, są rozwój zielonej gospodarki oraz turystyki weekendowej jak również włączenie osób w niekorzystnej sytuacji. W ramach pierwszego z zakresów tematycznych ankietowani najczęściej wskazywali konieczność wsparcia poprzez operacje polegające na powstaniu nowych przedsiębiorstw lub rozwoju już istniejących, wsparcie gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz operacje wspierające KŁŻ (Krótkie Łańcuchy Żywieniowe). Wskazano również na potrzebę wsparcia turystyki weekendowej poprzez realizację imprez oraz projektów partnerskich.

Z kolei drugi obszar tematyczny, wymagający wsparcia wskazany przez ankietowanych pomoc osobom w niekorzystnej sytuacji. W ramach niniejszego obszaru tematycznego zaplanowano działania wspierające osoby w niekorzystnej sytuacji, rozwój infrastruktury poprzez poprawę dostępu do usług publicznych, operacje ukierunkowane na seniorów czy też serię szkoleń mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu.

Poniżej przedstawiamy zbiorczą tabelę przedstawiającą wyniki analizy SWOT ze wszystkich czterech gmin.

<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ścieżki rowerowe (wewnętrzne i prowadzące do Łodzi); - duża ilość placów zabaw i infrastruktury; zewnętrznej (siłownie zewnętrzne, skate park); - kanalizacja, gaz, wodociągi; - dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa; - dobrze funkcjonująca komunikacja lokalna; - światłowód; - aktywne koła gospodyń wiejskich; - aktywne OSP; - dobrze działające świetlice środowiskowe - liceum z wysoką jakością (mundurowo-językowe) - duża liczba przedszkoli - dobry poziom bezpieczeństwa - nowy budynek komisariatu policji (wcześniej posterunek); - aktywne stowarzyszenia i kluby sportowe (judo, piłka nożna) - rozwój infrastruktury sportowej (basen, hala sportowa) - galeria handlowa - dużo jednoosobowych działalności gospodarczych (gastronomia, usługi remontowe usługi kosmetyczno-fryzjerskie) - duża liczba małych ośrodków zdrowia - duża liczba lasów - stawy (w tym rybne) 	<p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak zagospodarowania terenów przyrodniczych - brak bazy noclegowej - brak chodników - brak lekarzy specjalistów - brak infrastruktury kulturalnej (kino, amfiteatr) - bliskość Łodzi, mieszkańcy bardziej związani społecznie i gospodarczą z większą aglomeracją - brak wystarczającego wykorzystania zasobów lokalnych (w tym przyrodniczych) - niedostateczne wykorzystanie bliskości aglomeracji łódzkiej - niewystarczająca ilość zajęć aktywizujących, dedykowanych ludziom młodym oraz seniorom - brak wykorzystania potencjału turystycznego miejscowości - niewystarczające promowanie lokalnych producentów żywności - brak wiedzy mieszkańców w zakresie prawnych aspektów rozwoju stowarzyszeń - niska świadomość ekologiczna mieszkańców
<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przebudowa przejazdów kolejowych na podziemne lub wiadukty - wyłączenie ruchu ciężarowego z drogi Rokicińskiej, co wpłynie na bezpieczeństwo mieszkańców - ciągły napływ nowych mieszkańców - dobre połączenie komunikacyjne z aglomeracją łódzką - fundusze z Unii Europejskiej 	<p>Zagrożenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nieukierunkowany rozwój uciążliwego przemysłu - zwiększenie ruchu na terenie LGD z powodu budowy obwodnicy Brzezin - odpływ młodych mieszkańców, którzy przenoszą się do Łodzi

Analiza SWOT jednoznacznie pokazuje, że mieszkańcy są świadomi potencjału obszaru, na którym mieszkają i bardzo wyraźnie widzą też jego słabe strony. W szansach upatrują możliwości zmiany niekorzystnej sytuacji, mając jednocześnie świadomość możliwych zagrożeń. Wnioski, jakie nasuwają po analizie powyższego materiału, każą jednoznacznie położyć większy nacisk na wykorzystanie bogatych zasobów przyrodniczych i istniejących już atrakcji turystycznych. Jednocześnie daje się zauważyć, że dużą barierą w zbudowaniu turystycznej marki obszaru LGD jest brak miejsc noclegowych, mała liczba gospodarstw agroturystycznych i wciąż za mała liczba kilometrów szlaków

rowerowych i turystycznych. Powyższe elementy stanowią również przeszkodę w zbudowaniu kompleksowej oferty turystycznej. Ponadto, koniecznie należy wykorzystać dogodne położenie LGD STER. Bliskie sąsiedztwo dużej aglomeracji łódzkiej, daje duże możliwości rozwoju turystyki weekendowej. Coraz bogatsza oferta turystyczna funkcjonujących na terenie gmin może być magnesem przyciągającym turystów z dużych miast. Należy zwrócić również uwagę na bardzo silny kapitał ludzki LGD STER. W każdej gminie są lokalni liderzy, których aktywność zaznacza się na wielu polach życia społecznego. Ludzie ci mają mnóstwo pomysłów na aktywizację i zagospodarowanie czasu mieszkańców swojego najbliższego otoczenia, jednakże dużą przeszkodą i ograniczeniem jest niewystarczająca liczba miejsc kulturalno-rekreacyjnych lub zły stan techniczny już istniejących. Konsekwencją tego są również małe możliwości aktywizacji ludzi starszych, którzy ze względu na swój wiek wymagają warunków o dostosowanym standardzie. Analiza SWOT wskazuje również na pojawiające się problemy z brakiem możliwości aktywnego i pożytecznego zagospodarowania czasu wolnego ludzi młodych i seniorów. Na obszarze LGD „STER” wciąż jest za mała liczba placów zabaw, boisk sportowych czy zagospodarowanych centrów miejscowości z możliwością zorganizowania spotkania integracyjnego. Problemem, który należy spróbować rozwiązać przy pomocy LSR, jest słaby rozwój przedsiębiorczości czego skutkiem jest mała liczba miejsc pracy i migracja młodych ludzi do miast. Dla całego obszaru oznacza to odpływ ważnego potencjału, ponieważ rzadko zdarza się, żeby ludzie ci wrócili do małej miejscowości. Z drugiej strony młodzi ludzie deklarują, że gdyby mieli możliwości znalezienia pracy w swojej okolicy lub otrzymaliby wsparcie na założenie działalności, w ogóle by nie wyjeżdżali, ponieważ czują silną więź z miejscem gdzie się urodzili i wychowali. Ciekawą cechą charakterystyczną obszaru LGD „STER”, którą należy wykorzystać do jego rozwoju, jest duża aktywność i zaangażowanie w sprawy lokalne osób, które nie są rdzennie związane z obszarem, a osiedliły się tutaj głównie ze względu na warunki przyrodnicze. Kierunek ich zainteresowań mających wyraz w prowadzonej działalności gospodarczej lub w działalności społecznej dotyczy głównie kształtowania i promowania proekologicznego stylu życia, w zgodzie z naturą. Dzięki temu daje zauważyć się wśród mieszkańców dużych aglomeracji potrzebę wyciszenia.

grupy/organizacje/związki zainteresowane i zaangażowały się w tworzenie LSR. Planowane kroki w celu utrzymania zaangażowanie lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR.

Tworzenie nowej Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „STER” spotkały się ze sporym zainteresowaniem i odzewem różnych grup społecznych występujących na obszarze. Byli to m. in.:

- przedstawiciele władzy publicznej (wójtowie, sołtysi, pracownicy urzędów gmin);
- osoby prowadzące działalność gospodarczą na terenie LGD;
- rolnicy (głównie niskotowarowi)
- przedstawiciele OSP
- przedstawiciele Kół Gospodyń Wiejskich
- mieszkańcy (w tym osoby młode oraz seniorzy, osoby bezrobotne, osoby niepełnoprawne)
- przedstawiciele klubów sportowych

LGD „STER” planuje dołożyć wszelkich starań aby podtrzymać zaangażowanie tych osób na etapie wdrażania LSR.

W celu podtrzymania zaangażowania społeczności lokalnej na etapie wdrażania LSR, postanowiono zapewnić inkluzyjny charakter LGD. Członkostwo nowych osób będzie silnie promowane, wszystkie zainteresowane osoby będą mogły zostać członkiem LGD.

Wszystkie organizacje, osoby prawne oraz grupy nieformalne, które brały udział w tworzeniu LSR, zostaną zaproszone do zastania członkiem LGD.

Szeroki udział społeczności lokalnej powinien być zapewniony nie tylko na etapie opracowania LSR, ale także jej realizacji. LGD planuje powoływanie tematycznych zespołów roboczych, organizowanie spotkań konsultacyjnych (np. w przypadku aktualizacji LSR), stały kontakt z mieszkańcami za pośrednictwem strony internetowej oraz wywiady fokusowe ze społecznością lokalną (organizowane w razie zapotrzebowania). Opinie mieszkańców na temat LSR i pracy LGD będą także elementem ewaluacji.

Po wybraniu LGD do realizacji LSR zostanie zorganizowane spotkanie informacyjne, gdzie będzie przedstawiony harmonogram naborów wniosków oraz założenia realizacji projektów w ramach PSWPR 2023-2027

działania planowane w celu poinformowania o strategii szerszą społeczność lokalną i mobilizacji biernych dotychczas interesariuszy do realizacji strategii.

W ramach działań informacyjnych LGD „STER” w dalszym ciągu prowadzić będzie stronę internetową, na której będą umieszczane informacje o planowanych naborach wniosków oraz mających się odbyć wydarzeniach. Ponadto, osoby chętne będą mogły zapisać się newsletteru, dzięki któremu na maila będą otrzymywały na bieżące informacje w tym zakresie. Na stronie w widocznym miejscu zostanie również umieszczony harmonogram naborów, tak aby każda chętna osoba mogła się wcześniej przygotować do złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

Istniejąca strona internetowa zostanie też poszerzona o nową funkcję „ARKUSZ POMYSŁÓW”. Będzie to zakładka, dzięki której, każda zainteresowana osoba będzie mogła zgłosić swój pomysł na wniosek bez wychodzenia z domu. Po otrzymaniu takiego zgłoszenia pracownicy LGD przeanalizują możliwości realizacji takiej operacji i oddzwonią do zainteresowanej osoby w celu poinformowania o możliwościach realizacji zgłoszonej operacji.

Raz na pół roku zostaną przeprowadzone spotkania informacyjne, których celem będzie zapoznanie lokalnej społeczności z możliwościami otrzymania dofinansowania. Na spotkaniach zostaną również omówione wymagania formalne jakie musi spełnić wniosek o przyznanie pomocy oraz w sposób uzyskania punktów w ramach obowiązujących kryteriów wyboru operacji.

Raz w tygodniu LGD planuje zorganizować „GODZINY OTWARTE” w ramach których, każda zainteresowana osoba będzie mogła przyjść do biura w celu zgłoszenia swojego pomysłu na realizację operacji i przedyskutować go z pracownikiem biura.

LGD „STER” zamierza kontynuować prowadzenie profilu na platformie Facebook, który również będzie zawierał aktualne informacje o bieżących wydarzeniach, nie tylko związanych z LGD ale również z całym obszarem objętym LSR.

Wszelkie działania komunikacyjne i aktywizujące będą prowadzone z myślą o osobach z grup osób w niekorzystnej sytuacji w celu jak najszerszego dotarcia do osób z tych grup z informacją o planowanych działaniach w ramach LSR oraz spodziewanych efektach tych działań. W razie problemów z dotarciem do grup w niekorzystnej sytuacji zostaną poproszeni członkowie LGD o pomoc. sytuacji Zostanie zapewniony racjonalny i adekwatny sposób animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz lub o możliwości korzystania z efektów tych działań.

działania planowane w ramach LGD w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR.

Zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie strategii rozwoju lokalnego jest ważnym procesem jej uspołeczniania, jednak nie jedynym. Społeczność lokalna powinna mieć możliwość prawdziwego udziału również w proces realizacji strategii, jako współdecydująca o kierunkach rozwoju, zmianach w dokumencie strategicznym oraz ocenie jego wdrażania. W związku z tym wypracowano metodykę uspołeczniania LSR STER na różnych poziomach jej wdrażania.

W celu monitorowania i oceny realizacji strategii organizowane będą warsztaty konsultacyjne, spotkania ekspertów, przeprowadzane będą konsultacje online oraz ankiety. Grupą docelowymi powyższych metod partycypacji jest cała społeczność lokalna LSR STER i dla niej przede wszystkim będą skierowane zaproszenia poprzez informacje na stronie LGD oraz współpracujących instytucji publicznych. W celu łatwiejszego dotarcia do społeczności lokalnej będą kierowane imienne zaproszenia dla:

- Członków LGD;
- Radnych JST będących członkami Stowarzyszenia;
- Przedsiębiorcy;
- Przedstawiciele organizacji pozarządowych;
- Przedstawiciele innych znaczących instytucji działających na obszarze LSR STER;
- Pracownicy urzędów gmin oraz ośrodków pomocy społecznej, domów kultury itp.;

W celu włączenia partnerów we wdrażanie LSR prowadzony będzie proces informowania i konsultacji społecznych, m.in. poprzez:

- promowanie partnerskiego podejścia do rozwoju obszaru LSR STER poprzez wskazywanie na znaczenie RLKS dla zwiększenia konkurencyjności obszaru raz dla poprawy jakości życia jego mieszkańców;
- upowszechnianie informacji dotyczących działalności LGD na stronie internetowej LGD: (<https://www.lgd-ster.pl/>);
- informowanie społeczności LGD o planowanych w ramach realizacji LSR naborach wniosków poprzez akcje promocyjne;
- informowanie o efektach tych projektów;
- spotkania, warsztaty o charakterze informacyjno-zapoznawczym, służące równocześnie budowaniu relacji;
- pozyskiwanie propozycji rozwiązań i pomysłów dotyczących zmian w LSR w trakcie akcji promocyjnych i szkoleń dla beneficjentów.

Co więcej, duże znaczenie na etapie wdrażania LSR będzie miał udział partnerów społeczno – gospodarczych w przygotowaniu i realizacji poszczególnych projektów. Będzie się to przejawiało m.in. poprzez ich udział w konsultacjach, warsztatach czy spotkaniach informacyjnych.

W rezultacie powyższych działań dojdzie do weryfikacji wariantów rozwoju obszaru oraz proponowanych w ramach LSR rozwiązań, a korzyściami takiego procesu będą:

- aktywne włączenie interesariuszy w prace nad dokumentacją i współdecydowanie o kształcie docelowych sposobów realizacji proponowanych rozwiązań na danym obszarze,
- uzyskanie opinii i wniosków od interesariuszy pozwalających na analizę problemów i podniesienie wartości merytorycznej LSR oraz realizowanych w ramach niej projektów,
- wyższy stopień akceptacji społecznej,

Podczas realizacji LSR położony zostanie nacisk na wzmocnienie komunikacji w LGD, wymaga to podejścia wieloaspektowego i zrozumienia potrzeb i oczekiwań różnych grup w organizacji. W celu wzmocnienia komunikacji w organizacji:

- zostanie stworzona kultura otwartej komunikacji;
- wykorzystane będą różne kanały komunikacji: takie jak spotkania, e-mail, wiadomości tekstowe, komunikatory internetowe, strony internetowe, wewnętrzne fora dyskusyjne, w celu zaspokojenia potrzeb różnych grup w organizacji.
- szkolenia z komunikacji dla pracowników i członków.
- system feedbacku: Zapewnij regularną i jasną informację zwrotną w celu zapewnienia, że wszyscy zainteresowani wiedzą, jakie są ich cele i jak się rozwijają.

- regularne spotkania pracowników oraz Zarządu i Rady LGD aby omawiać postępy, problemy i cele organizacji.
- Dostosowanie stylu i języka komunikacji do różnych grup interesów, uwzględniając ich wiedzę, umiejętności i doświadczenia.

Ponadto, LGD planuje powstanie tematycznych zespołów doradczych.

Zadaniem takich zespołów byłaby wymiana poglądów między członkami Stowarzyszenia oraz poszukiwania wśród nich inicjatyw oddolnych. Zgodnie z zapisami statutu organem uprawnionym do powoływania takich zespołów byłoby Walne Zebranie. Każdy z członków LGD będzie miał prawo do uczestniczenia w pracach nieograniczonej liczby zespołów doradczych. Tematycznym zespołom doradczym przysługuje prawo składania Walnemu Zebraniu lub Zarządowi wniosków, rekomendacji, sugestii i opinii o wszystkich bieżących sprawach Stowarzyszenia, opiniowania wniosków Zarządu oraz prawo do zalecania Zarządowi inicjowania określonych działań.

Planuj się powstanie następujących zespołów doradczych:

- a) ds. bezpieczeństwa mieszkańców i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu;
- b) ds. edukacji i rozwoju zasobów ludzkich, kultury i zachowania dziedzictwa kulturowego;
- c) ds. rozwoju infrastruktury publicznej;
- d) ds. rozwoju przedsiębiorczości;
- e) ds. rozwoju rolnictwa;
- f) ds. społeczeństwa informacyjnego i obywatelskiego;
- g) ds. rozwoju turystyki zrównoważonej;
- h) ds. aktywizacji i integracji ludzi młodych;
- i) ds. aktywizacji i integracji seniorów;
- j) ds. aktywizacji i integracji kobiet;
- k) ds. aktywizacji i integracji osób z niepełnosprawnościami;
- l) ds. włączenia społecznego osób w niekorzystnej sytuacji
- m) ds. zielono-błękitnej gospodarki,
- n) ds. gospodarki cyrkularnej
- o) ds. promocji i realizacji promocji operacji w partnerstwie oraz projektów partnerskich;

działania planowane w celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD, zwiększenia zainteresowania a docelowo realizacją projektów partnerskich.

W okresie programowania 2023-2027 rozróżniamy: **Operacje w partnerstwie** - partnerów z obszaru jednej LSR oraz **Projekty partnerskie** dotyczące partnerów z poza obszaru LSR. W PS WPR zmieniła się rola samej LGD. Teraz LGD wybiera i wspiera operacje w partnerstwie i projekty partnerskie realizowane przez inne podmioty. LGD nie będzie mogła realizować ani operacji w partnerstwie ani projektów partnerskich, tak jak to miało miejsce w przypadku realizacji poddziałania 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” objętego PROW 2014-2020.

Operacje w partnerstwie będą mogły być wspierane praktycznie w ramach wszystkich przedsięwzięć, a niektóre np. *P. 1.4 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - rozwój współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych* będą tylko dla nich. Dodatkowo przewidziana jest promocja operacji w partnerstwie w kryteriach wyboru.

Projekty partnerskie dotyczą *Przedsięwzięcia 1.5 Budowanie rozpoznawalnej marki regionu jako miejsca dla turystyki weekendowej, w celu jego lepszej promocji, zrozumienia i późniejszej realizacji*, przedsięwzięcie zostało podzielone na dwa zadania: przygotowanie i realizacja projektu współpracy/ Zadaniem LGD jest wspieranie współpracy z innymi podmiotami, w tym celu planowane jest organizowanie raz na pół roku spotkań informacyjnych. Przedmiotowe spotkania będą miały za zadanie informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwości realizacji operacji w partnerstwie. Zostaną również omówione podstawowe zagadnienia formalno-prawne związane z realizacją takich projektów. Spotkanie takie dadzą też szansę podmiotom na wzajemne poznanie i zawiązanie ewentualnej współpracy.

W ramach wzmocnienia współpracy partnerskiej na stronie internetowej LGD zostanie utworzona zakładka wspomagająca kojarzenie partnerów o nazwie „MÓJ PARTNER”, gdzie podmioty chętne do realizacji operacji w partnerstwie będą mogły dodać ogłoszenie, że szukają partnera. Ogłoszenie takie będzie zawierało dane kontaktowe oraz zwięzły opis założeń operacji dla której poszukiwany jest partner. W przypadku odpowiedzi na ogłoszenie LGD zorganizuje spotkanie partnerów, na którym zostaną omówione zasady realizacji projektów partnerskich, a przedstawiciele chętnych podmiotów będą mieli okazję się poznać i omówić szczegóły działania,

W celu jeszcze większego zwiększenia zainteresowania wśród mieszkańców projektami realizowanymi w partnerstwie, LGD ster planuje raz na kwartał organizować szkolenia dla osób zainteresowanych złożeniem wniosku. Szkolenie będzie miało charakter otwarty a informacja o nim będzie zamieszczona na stronie internetowej, FB, lokalnej prasie oraz słupach ogłoszeniowych. Planujemy też zwrócić się z prośbą do przynależnych gmin aby również tę informację umieszczały na swoich stronach internetowych.

Ponadto, planowane jest powstanie tematycznego zespołu doradczego mającego za zadanie wspieranie chętnych podmiotów do realizacji operacji w partnerstwie, na każdym jej etapie. Zadaniem tego zespołu będzie dodatkowo szerzenie wiedzy o możliwościach i zaletach, jakie daje ten właśnie rodzaj operacji.

Rozdział IV - Analiza potrzeb i potencjału LSR

Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR

Na podstawie przeprowadzone analizy SWOT oraz konsultacji społecznych wyodrębniono trzy kluczowe obszary na które ma mieć wpływ LSR.

Problemy społeczne

Liczne organizacje pozarządowe prowadzą działalność na terenie Stowarzyszenia LGD „STER”. Do organizacji tradycyjnie obecnych na obszarach wiejskich należą Koła Gospodyń Wiejskich, są one w większości sołectw i prowadzą działalność mniej lub bardziej aktywną.

Ważną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa przeciwpożarowego pełnią Ochotnicze Straże Pożarne, których jest łącznie 24. Niektóre jednostki OSP prowadzą też świetlice dla mieszkańców.

Działają także liczne stowarzyszenia i fundacje. Wśród najbardziej aktywnych wymienić należy Stowarzyszenie ONJATY z Bukowca w gminie Brójce, które zajmuje się wspieraniem rozwoju dzieci i młodzieży z wykorzystaniem różnorodnych dziedzin sztuki i starego rzemiosła. W tej samej miejscowości przy szkole podstawowej istnieje Obserwatorium Astronomiczne im. Papieża Sylwestra II, które powstało dzięki oddolnej inicjatywie społecznej i w którym odbywają się pokazy astronomiczne dla uczniów i mieszkańców. Celem fundacji Ojca Pio w Kalonce (gmina Nowosolna) jest upowszechnianie wiedzy o jego życiu i działalności, a także krzewienie idei pomocy i postaw społecznych oraz integrowania społeczności lokalnej. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Nowosolna za cel stawia ochronę walorów przyrodniczych i kulturowych regionu. W gminie Andrespol funkcjonuje Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Justynowa i Janówki, którego cele określono szeroko i obejmują m. in. konkursy, wsparcie edukacji dzieci i młodzieży oraz ochronę i popularyzowanie dziedzictwa kulturowego. Stowarzyszenie Służenia Pomocą Rodzinie, Uzależnionym i Bezrobotnym „Dobra Nowina” z tej samej gminy pomaga poszczególnym osobom oraz rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji. W celu zagospodarowania stawów na rzece Miazga (gm. Andrespol) z inicjatywy oddolnej powstało Stowarzyszenie Wędkarskie „Marysinek” (150 osób), które zarybiło stawy, organizuje konkursy wędkarskie i opiekuje się nimi.

Z kolei w gminie Rokiciny wyróżniającym się stowarzyszeniem jest Stowarzyszenie osób niepełnosprawnych „pomocna dłoń”.

Na terenie Stowarzyszenia prowadzą działalność amatorskie zespoły śpiewacze, uzyskujące wysokie miejsca w konkursach regionalnych i ogólnopolskich. Na dzień dzisiejszy na terenie LGD „STER” nie funkcjonuje żadne muzeum. We wszystkich gminach istnieją kluby i stowarzyszenia sportowe. Kluby prowadzą sekcje piłki nożnej, kluby uczniowskie zajmują się różnymi dyscyplinami sportowymi. Bazę sportową tworzą boiska i sale gimnastyczne w szkołach wyposażone w sprzęt podstawowy, stąd baza ta wymaga doinwestowania. W ankiecie mieszkańcy ocenili bazę sportową swojej gminy jako przeciętną choć raczej nie uważają, że stanowi barierę rozwoju. Wyraźnie jednak wskazali na potrzebę nadania priorytetu projektom związanym ze sportem i rekreacją.

GMINA	STOWARZY- SZENIA	FUNDACJE	OCHOTNICZE STRAŻE POŻARNE	KLUBY I STOWARZY- SZENIA SPORTOWE	KGW
Andrespol	12	8	4	9	0
Brójce	3	0	11	1	3
Nowosolna	4	7	2	9	10
Rokiciny	5	5	7	1	1
RAZEM	24	20	24	20	14

Sektor społeczny w trzech na cztery gminach z obszaru LGD „STER” liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców jest znacząco niższa od danych dla całego województwa łódzkiego. Gmina Nowosolna czy Brójce znacząco wyróżnia się w tym zestawieniu, uzyskując wynik wyższy od liczby organizacji społecznych w całym wojewódzkim (na 10 tys. mieszkańców). Mierzona w ten sposób aktywność społeczna jest w tej gminie największa.

Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. mieszkańców:

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
ŁÓDZKIE	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Andrespol	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Brójce	6,3	6,2	6,1	6,1	6	5,9
Nowosolna	0	0	2,1	2	2	1,9
Rokiciny	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Średnia dla gmin LGD	2,15	2,125	2,625	2,6	2,575	2,525

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Zarówno na obszarze gmin LGD „STER”, jak i w całym województwie łódzkim liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej przypadająca na 10 tys. ludności rokrocznie spada. Wszystkie badane gminy utrzymują swoje wyniki poniżej wartości wskazanej dla całego województwa. Podobnie sytuacja przedstawia się dla liczby gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Od 2015 roku liczba ta znacząco zmalała w każdej z czterech gmin.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społeczne na 10 tys. ludności:

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
ŁÓDZKIE	704	639	563	533	452	398
Andrespol	418	417	355	313	301	257
Brójce	580	580	501	452	356	306
Nowosolna	444	273	237	214	184	168
Rokiciny	676	645	633	554	466	356
Średnia dla gmin LGD	529,5	478,75	431,5	383,25	326,75	271,75

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Z kolei z analizy Gminnych Programu Wspierania Rodziny na lata 2021-2023 dla poszczególnych gmin uzyskaliśmy informację, jakie dokładnie problemy społeczne dotyczą mieszkańców terenu LGD STER. Według danych przekazanych przez OPSy według stanu na rok 2020 wygląda to następująco:

PROBLEM	GMINA				
	ANDRESPOL	BRÓJCE	NOWOSOLNA	ROKICINY	RAZEM
ubóstwo	90	62	146	131	429
bezrobocie	66	38	105	129	338
niepełnosprawność	80	39	112	99	330
długotrwała lub ciężka choroba	118	52	72	44	286
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia	118	12	18	11	159

gospodarstwa domowego					
osoby dotknięte chorobą alkoholową	2	12	14	13	41
narkomania	0	0	1	0	1
potrzeba ochrony macierzyństwa	17	11	6	6	40
przemoc w rodzinie	3	2	4	1	10

Przyczyny udzielania różnych form pomocy społecznej, pokazują występujące problemy, a także pośrednio dostarczają informacji, dotyczących rozkładu liczebności poszczególnych grup osób w niekorzystnej sytuacji w gminach Stowarzyszenia STER. Dane te są o tyle wiarygodne, że na terenie czterech gmin zanotowano niewiele przypadków odmów pomocy społecznej i wsparcia w związku z niespełnieniem kryterium dochodowego, oraz nie wydano żadnej decyzji negatywnej z tytułu braku środków. Poszczególne grupy z reguły dotknięte są wykluczeniem więcej niż jednego rodzaju, np. osoba biedna bywa niekiedy dotknięta chorobą alkoholową lub bezrobociem. Najczęściej przyznawana jest pomoc z tytułu ubóstwa oraz bezrobocia. Stosunkowo nieduży zaś udział pomocy udzielano z powodu choroby alkoholowej oraz narkomanii.

Najczęściej przyznawana jest pomoc z tytułu ubóstwa oraz bezrobocia. Wśród mieszkańców biednych przeważają osoby starsze i w wieku średnim. Strukturę bezrobocia scharakteryzowano w dalszej części Strategii. Starsze osoby dominują wśród osób dotkniętych ciężką lub długotrwałą chorobą. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego dotyczy głównie problemów z wychowywaniem dzieci. Stosunkowo nieduży udział pomocy udzielanej z tytułu choroby alkoholowej nie oznacza, że problem ten jest na terenie partnerstwa marginalnym. Nie udzielono pomocy społecznej narkomanom, co nie oznacza, że problem ze zjawiskiem narkomanii nie występuje. Wiąże się z negatywnym oddziaływaniem w tym zakresie dużego miasta – Łodzi, zwłaszcza w gminach Nowosolna i Andrespol. Zakres narkomanii jest jednak stosunkowo nieduży. Narastającym problemem stają się tzw. dopalacze. Nie rozwiązanie problemów związanych z ich sprzedażą przez Internet w istniejącej ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii powoduje, że dopalacze są w dalszym ciągu dostępne. Problem dotyczy w pierwszej kolejności wielkich miast. Z racji bliskości Łodzi dopalacze stają się jednak coraz bardziej widoczne wśród młodzieży gmin ościennych, w tym Nowosolnej, Andrespolu i Brójec.

Przestrzeganie równości szans

Cała strategia będzie realizowana z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, w tym zapewnieniem równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji, zgodnie z art. 9 rozporządzenia 2021/1060. W projektach związanych z zatrudnieniem rozważane jest wprowadzenie wymogu zapewnienia niedyskryminujące warunki zatrudniania i współpracy. Inwestycje w infrastrukturę uwzględniać będą wymogi uniwersalnego projektowania i mechanizmu racjonalnych usprawnień. Premiowane będą projekty, w których zaplanowane będzie opracowanie innowacyjnych rozwiązań przyczyniających się do zwiększenia równości, włączenia społecznego, niedyskryminacji, w tym promujące zaangażowanie kobiet, w szczególności młodych. Zapisy dokumentów programowych będą niedyskryminacyjne, przejrzyste, gwarantując równouprawnienie płci i realizację postanowień **Karty praw podstawowych UE**. W dokumentach określających warunki realizacji projektów (m.in. kryteriach wyboru projektów) i procedurach wskazane będą wymogi, dotyczące przestrzegania zasad horyzontalnych. Dzięki temu wszystkie podmioty zaangażowane we wdrażanie LSR będą zapobiegać wszelkiej dyskryminacji na

każdym etapie realizacji LSR: podczas jej przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości. Umożliwi to też wybór do dofinansowania przedsięwzięć zgodnych z zasadami horyzontalnymi i ich przestrzeganie przez beneficjentów na każdym etapie wdrażania projektów, gwarantując spełnienie wymogów dotyczących równości szans, niedyskryminacji i dostępności usług lub infrastruktury.

Atrakcyjność turystyczna

Mieszkańcy obszaru gmin LGD STER widzą potrzebę dofinansowania infrastruktury lokalnej, ze szczególnym naciskiem na infrastrukturę drogową oraz sportową i rekreacyjną. Wysoko w rankingu dostrzeganych przez mieszkańców potrzeb plasuje się wsparcie działań wynikających z inicjatyw mieszkańców. Region LGD jest położony w pobliżu dużego miasta (Łódź). Odległość jest na tyle bliska, że na tym obszarze nie rozwija się agroturystyka. Duży potencjał jest jednak widoczny w turystyce weekendowej lub jednodniowej. W regionie nie ma spektakularnych atrakcji turystycznych, ale nie to jest przeszkodą w budowaniu atrakcyjności obszaru LSR. Największym wyróżnikiem i korzyścią jest bliskość Łodzi i połączenie z miastem za pomocą ścieżek rowerowych. Stowarzyszenie planowało przeprowadzić projekt promujący region w celu zachęcenia do odwiedzenia obszaru. Miał powstać film animowany wskazujący najciekawsze miejsca w gminach. Niestety nie udało się pozyskać dodatkowych funduszy i projekt nie został zakończony. LGD planuje przeprowadzić podobne działania promocyjne dedykowane wsparciu dziedzictwa kulturalnego. Wszystko by zachęcić mieszkańców Łodzi do odwiedzin regionu. Ważne jest to, że mieszkańcy LGD są żywo zainteresowani promowaniem regionu i widzą w tym dużą wartość. Brak wybitnych atrakcji turystycznych nie będzie blokować przyjazdów do regionu LGD. Potencjał turystyki weekendowej widać w wykonanym przy udziale środków będących w dyspozycji stowarzyszenia pumtracku (tor rowerowy) w gminie Andrespol. Atrakcja przyciąga bardzo wiele osób z okolicy. Wielu łodzian również chce zobaczyć to miejsce. Podobny potencjał turystyczny mają jeszcze stawy rybne. Gospodarstwa agroturystyczne (3 obiekty) istnieją jedynie na terenie gminy Rokiciny. Jedno z nich „Stajnia Mikołajów” posiada również szeroką ofertę związaną z jazdą konną.

Poniżej tabela z danymi przedstawiającymi liczbę miejsc noclegowych.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
ŁÓDZKIE	23128	23186	22210	23369	24153	21821
Andrespol	265	265	265	265	265	168
Brójce	0	0	0	0	0	0
Nowosolna	0	0	0	0	0	0
Rokiciny	13	20	0	0	0	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W bazie GUS brak danych dla gmin Nowosolna i Rokiciny. Z danych uzyskanych przez LGD wynika, iż w gminie Nowosolna funkcjonują dwa obiekty noclegowe: „w Bańce” (oferujący dziesięć 2-osobowych namiotów w kształcie bańki) oraz Hotel Boginia (oferujący 83 pokoje 2 oraz 3 osobowe). Fakt zbyt małej bazy noclegowej został odzwierciedlony w wysokości wskaźnika Schneidera. Wskaźnik ten wyraża intensywność ruchu turystycznego, poprzez wykazanie liczby turystów korzystających z noclegów, przypadającą na 100 mieszkańców stałych.

Wskaźnik ten dla obszaru LGD STER wynosi w przybliżeniu: 64.

Wskaźnik ten dla całego województwa łódzkiego oscyluje w przedziale 39-49, biorąc pod uwagę powyższe należy stwierdzić, iż ruch turystyczny na terenie gmin LGD jest znacznie wyższy niż średnia wojewódzka, co z kolei potwierdza tezę, iż obszar ten posiada ogromny potencjał w zakresie dalszego rozwoju turystyki.

Określenie grup docelowych

Zdiagnozowanie grup docelowych, szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR nastąpiło na podstawie przeprowadzonych ankiet oraz odbytych konsultacji społecznych. Możemy je podzielić na dwie kategorie: wiekową (seniorzy oraz osoby młode) oraz osób w niekorzystnej sytuacji.

Młodzi i seniorzy

Wszystkie cztery gminy należące do LGD „STER” łączy też wysoki procent ludzi młodych (do 25 roku życia) oraz seniorów (powyżej 60 roku życia) w stosunku do pozostałych grup wiekowych. Poniżej dane dotyczą stanu na 31 grudnia 2020 roku.

GMINA	LICZBA MIESZKAŃCÓW	LICZBA LUDZI MŁODYCH	LICZBA SENIORÓW
Andrespol	14 391	3 711 (25,78%)	3 725 (25,88%)
Brójce	7 103	2 083 (29,32 %)	1 458 (20,52 %)
Nowosolna	5 439	1 585 (29,14 %)	1 192 (21,91%)
Rokiciny	6 183	1 617 (26,15%)	1 654 (26,75%)

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W związku z dużą populacją ludzi młodych i seniorów wszystkie cztery gminy posiadają dość bogatą ofertę skierowaną do tych grup wiekowych, jednak potrzeby są o wiele większe. W związku z powyższym LGD „STER” zaplanowała szereg działań skierowanych do tych dwóch grup wiekowych, które zostaną szerzej opisane w dalszej części LSR. Poniżej krótki opis oferty dla młodych i seniorów w podziale na gminy.

Gmina Andrespol:

Gminny Ośrodek Kultury Wiśniowa Góra prowadzi zajęcia taneczne (DZIECIĘCEGO ZESPOŁU PIEŚNI I TAŃCA KROKUS), zajęcia muzyczne dla wszystkich grup wiekowych a także warsztaty plastyczne i teatralne dla dzieci.

Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Wiśniowej Górze organizuje zajęcia piłki nożnej – LUKS, warsztaty ceramiczne, zajęcia edukacyjne - Dreams and Skills, spotkania grup harcerzy na jej terenie działa też Szkoła języków obcych Polak Academy.

Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przedszkolnymi im. Jana Brzechwy w Justynowie oferuje zajęcia z robotyki, języka angielskiego, akrobatyki, zajęć tanecznych, zajęć teatralnych, treningi judo. Na jej terenie działa też sekcja tenisa stołowego i siatkówki. Organizowane są też zajęcia jogi dla seniorów;

Zespół Szkolno-Przedszkolny. Jana Pawła II w Bedoniu Wsi posiada w swej ofercie sekcję biegów na orientację i biegów przełajowych z elementami gier i zabaw ruchowych, sekcja gier i zabaw ruchowych z elementami lekkiej atletyki i biegów na orientację kl. 1-3, zajęcia z języka angielskiego, akrobatyki oraz piłki nożnej.

W ramach „Klubu Seniora” w domu seniora „WISIENKA” w Andrespolu prowadzone są zajęcia: plastyczne, informatyczne, wokalne, kulinarne, można też skorzystać z usług rehabilitacyjnych oraz umówić wizytę u masażysty.

Na terenie gminy Andrespol działają też liczne zespoły pieśniarskie i taneczne (ZESPÓŁ PIEŚNI LUDOWEJ – OKARYNA, ZESPÓŁ PIEŚNI I TAŃCA "WIŚNIOWA GÓRA", ZESPÓŁ "TĘCZA", ZESPÓŁ "BIG BAND WIŚNIOWA") prężnie działające koła gospodyń wiejskich (KGW Andrespol. KGW Bedoń-Wieś, KGW Kraszew, KGW Stróża, KGW Janówka, KGW Justynów). Wszystkie Kola Gospodyń Wiejskich w ogromnym stopniu wpływają na aktywizację seniorów i senierek.

Natomiast, najbardziej popularne wśród ludzi młodych są okoliczne klub sportowe. W tym Klub Sportowy Andrespolia oferujące zajęcia z piłki nożnej, Klub sportowy LZS Justynów i jego zajęcia nordicwalking, jogi, oraz piłki nożnej, czy też Kyokushin Dojo Kokoro Andrespol oferujący zajęcia karate.

Z kolei Kościół pw. Najświętszej Maryi Panny Nieustającej pomocy organizuje cykliczne pielgrzymki, w tym rowerowe oraz wyjazdy parafialne.

Gmina Brójce:

W Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Bukowcu działają: **Amatorski Teatr Rodziców i Nauczycieli "Gwiazdozbiór"**, 5 Gromada Zuchowa "Kosmiczna Gromada" i Próbna Drużyna Harcerska z Bukowca. **Odbywają się też zajęcia z piłki nożnej, piłki siatkowej, języka angielskiego, śpiewu, treningi aikido i akrobatyki. Jak również spotkania - warsztaty z leśnikami, alpakami, strażakami, etc.**

Na terenie gminy działają też: Dziecięcy Zespół Pieśni i Tańca "BUKOWIACZEK" w GOK Bukowiec, Zespół Tańca Nowoczesnego "TERPS", FULL OUT DANCE STUDIO Anna Wojcieszek, oferujący zajęcia zarówno dla dzieci jak dla dorosłych w zakresie tańca, fitnessu, oraz jogi.

Gminny Ludowy Klub Sportowy Miazga Brójce organizuje zajęcia z siatkówki, piłki nożnej, tenisa stołowego, zajęcia pływalnia na pływalni w Tuszynie. Na jego terenie znajduje się też siłownia. Natomiast, w świetlicy w Bukowcu organizowane są liczne warsztaty dla dzieci z pieczenia i gotowania; Z kolei seniorzy mogą korzystać z licznych zajęć organizowanych w świetlicach, dedykowanych właśnie im, jak np.: warsztaty z robienia bukietów, stroików, wiązanek, uczestnictwo w obchodach różnych uroczystości państwowych oraz kościelnych, wyjazdy na wycieczki krajowe, uczestnictwo w prelekcjach dot. depresji, korzystanie z urzędów, joga, zajęcia ruchowe. W sytuacji dostępności środków organizowane są wyjazdy na basen połączone z zajęciami rehabilitacyjnymi, czy też wyjazdy do kina i teatru.

Na terenie gminy działają też liczne zespoły śpiewacze skupiające wokół siebie seniorów, są to: **ORKIESTRA DĘTA OSP w KUROWICACH, Zespół Śpiewaczy "BUKOWIANKI"**, Zespół Śpiewaczy "STEFANOW", Zespół Śpiewaczy "LESNIANKI", ZESPÓŁ "REZERWA". Ponadto, w gminie Brójce działają liczne Koła Gospodyń Wiejskich, jak: KGW Brójce, KGW Bukowiec, KGW Karpin KGW Kotliny, KGW Kurowice, KGW Leśne Odpadki, KGW Pałczew, KGW Stefanów-Wandalin-Giemzów, KGW Wardzyn oraz KGW Wola Rakowa.

Gmina Rokiciny:

Na terenie gminy przeprowadzono liczne projekty, w tym: „Lokalny Animator Sportu”, „Umiem pływać” czy „Łódzkie dla Aktywnych Seniorów”. Organizowane są również sezonowe wydarzenia sportowe takie jak masowe biegi, marsze nordicwalking, rajdy rowerowe, turnieje piłkarskie, zawody pożarnicze oraz rodzinne i szkolne zawody sprawnościowe. Wszelkim aktywnościom sportowym sprzyja również bogata baza sportowa. Na terenie Rokicin działają dwa kluby piłkarskie (MUKS JUNIOR Rokiciny oraz POLONIA).

Szkoła podstawowa im. T. Kościuszki w Łaznowie oraz Gminny Ośrodek Kultury prowadzą liczne zajęcia dla seniorów (spotkania integracyjne, gimnastyka, zajęcia teatralne, zajęcia teatru muzycznego, wyjazdy na basen, do kina czy teatru) Organizowane są również wszelkie spotkania okazjonalne (np. ostatki, wigilia, dzień seniora). Z kolei oferta dla dzieci i młodzieży obejmuje zajęcia teatralne, taneczne, plastyczne, języka angielskiego, naukę gry na gitarze. Ponadto są organizowane wszelkie uroczystości mikołajki, dzień mamy, dziadka, ostatki itp. W Gminnym Ośrodku Kultury działa ponadto, teatr muzyczny dla dzieci oraz „Kogutki i spółka”, które organizuje spotkania ludowe. Ponadto, w gminie Rokiciny działają liczne Koła Gospodyń Wiejskich, jak:

KGW Łaznów, KGW Popielawy, KGW Nowe Chrusty, KGW Stare Chrusty, KGW Rokiciny, KGW Michałów, KGW Wilkucice, KGW Maksymilianów.

Gmina Nowosolna:

W szkołach podstawowych na terenie gminy Nowosolna prowadzone są liczne zajęcia (lekkoatletyka, piłka nożna, siatkówka, basen) i koła zainteresowań (np. przedmiotowe, plastyczne, teatralno-muzyczne, ekologiczne, ornitologiczne, szachowe, informatyczne, robotyczne).

Ponadto, Szkoła Podstawowa w Wiączyniu Dolnym organizuje zajęcia dramy dla dzieci, zajęcia z klockami lego (EDUKIDO), zajęcia rozwojowe (FITMOC) oraz zajęcia rozwijania osobowości. Bardzo popularne są też „Gry bez prądu” – czyli spotkania z grami planszowymi. Z kolei oferta zajęć dla najmłodszych dzieci obejmuje: "Rytm i melodia" - zajęcia rytmiczno-muzyczne, "Kodowanie na dywanie" - zajęcia matematyczne z elementami kodowania, "Arteterapia", "Zajęcia taneczno-ruchowe". Z kolei, Gminno Parkowe Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie prowadzi Pracownię Plastyczną dla dzieci warsztaty wokalne, gry na gitarze i ukulele, warsztaty zespołu ludowego Byszewianie, chóru męskiego, nauki strzelania z łuku oraz historii polskiego łucznictwa, zajęcia praktyczno-techniczne w wykorzystaniem upcyclingu. Na jego terenie działa też klub brydżowy, cieszący się dużym uznaniem okolicznych seniorów.

Na terenie gminy działa również **Grupa Rekonstrukcji Historycznych oraz Centrum Św. Ojca Pio w Kalonce, które organizuje liczne wydarzenia, np. Tour de Kalonka – coroczny rajd rowerowy.**

Ważnym aspektem jest działalność kół gospodyń wiejskich na terenie gminy Nowosolna. Jest ich aż 10: KGW Borchówka, KGW Byszewy, KGW Kalonka, KGW Kopanka, KGW Ksawerów, KGW Lipiny, KGW Moskwa, KGW Stare Skoszewy, KGW Wiączyń Dolny, KGW Wiączyń-Malowicza.

Wszystkie koła są zaangażowane w kulturalne życie gminy, same organizują liczne wydarzenia i przyciągają wiele senierek i seniorów.

Osoby w niekorzystnej sytuacji

Zdiagnozowane grupy w niekorzystnej sytuacji to: osoby niepełnosprawne, kobiety, rolnicy niskotowarowi oraz osoby poszukujące zatrudnienia.

Osoby niepełnosprawne

Niepełnosprawność w swej istocie jest zjawiskiem o komponentach medycznych i społecznych. Powodowana chorobami, urazami i różnego rodzaju dysfunkcjami ma przede wszystkim wymierne konsekwencje funkcjonalne i społeczne. Stanowi poważny problem społeczny na całym świecie, także dlatego, że możliwości medycyny naprawczej i nakłady finansowe, jakich wymaga, nie nadążają za rosnącymi statystykami niepełnosprawności. Tym samym zwalczanie następstw niepełnosprawności, zapewnienia osobom niepełnosprawnym odpowiedniej jakości życia i możliwości funkcjonowania w społeczeństwie w coraz większym stopniu spoczywa na formalnych i nieformalnych organizacjach. Do jednej z takich grup niewątpliwie można zaliczyć Lokalną Grupę Działania, która swoimi działaniami może wspierać środowisko osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawność jako problem społeczny ma swoją specyfikę, która sprawia, że działania na rzecz osób niepełnosprawnych wymagają współdziałania wielu struktur i instytucji oraz aktywności samych osób niepełnosprawnych. Muszą się tu zintegrować działania z zakresu rehabilitacji leczniczej, kształcenia i rehabilitacji zawodowej, nowoczesnej polityki i pomocy społecznej, odpowiedniego modelowania środowiska materialnego, a także kształtowania właściwych postaw społecznych oraz indywidualnych motywacji samych osób niepełnosprawnych.

Z analizy Programów Wspierania Rodziny na lata 2021-2023 dla poszczególnych gmin jasno wynika, iż niepełnosprawność była trzecim w kolejności z powodów, zaraz po ubóstwie i bezrobociu, przyznania pomocy socjalnej. Na terenie LGD STER odnotowano 330 osób dotkniętych niepełnosprawnością, pobierających z tego powodu świadczenia z miejscowych Ośrodków Pomocy Społecznej. Największa liczba osób niepełnosprawnych występuje na terenie gminy Nowosolna, najmniejsza zaś na terenie gminy Brójce.

PROBLEM	GMINA				
	ANDRESPOL	BRÓJCE	NOWOSOLNA	ROKICINY	RAZEM
niepełnosprawność	80	39	112	99	330

Rolnicy niskotowarowi

Warunki naturalne dla rolnictwa są na obszarze LGD STER dość przeciętne. Dominują gleby słabe, w V i VI klasie bonitacyjnej, w ogóle nie ma gleb w klasach I i II. Najlepsze gleby, zaliczane do klas IIIb i IVa znajdują się w gminach Brójce i Rokiciny. Gminy te, a także Nowosolna mają charakter rolniczy, znaczną większość ich terenu zajmują użytki rolne. Na tym tle wyróżnia się gmina Andrespol, w której stanowią one tylko nieco ponad jedną czwartą całego jej obszaru. W produkcji roślinnej na obszarze LGD STER przeważają uprawy tradycyjne - zboża i ziemniaki, w zwierzęcej hodowla bydła i trzody chlewnej. Na terenie Stowarzyszenia istnieje kilka tysięcy gospodarstw rolnych. Rolnictwo jest bardzo rozdrobnione i tylko dla niewielu gospodarstw w gminach Andrespol, Brójce i Nowosolna, jest ono jedynym źródłem utrzymania, natomiast w gminie Rokiciny dla większości.

Tabela przedstawiająca strukturę użytkowania gruntów gmin tworzących LGD STER (w %)

GMINA	UŻYTKI ROLNE	LASY	POZOSTAŁE
Andrespol	27	26	47
Brójce	84	7	9
Nowosolna	70	23	7
Rokiciny	80	14	6

Źródło: Wikipedia.

Gospodarstwo niskotowarowe zostało zdefiniowane jako takie gospodarstwo rolne, które produkuje przede wszystkim na cele własnej konsumpcji, jak również kieruje część swojej produkcji na rynek. Przyjęto, iż rolnik niskotowarowy to taki, gdzie gospodarstwo ma Wielkość ekonomiczną gospodarstwa rolnego w euro poniżej 25 tys. Wielkość ekonomiczna obliczana jest na podstawie współczynników Standardowej Produkcji „2010” (SO „2010”) opracowanych zgodnie z rozporządzeniem delegowanym komisji (UE) nr 1198/2014.

Wśród 1605 gospodarstw aż 1400, czyli ponad 87% to gospodarstwa niskotowarowe, wynik ten jest zbliżony do rezultatów dla Powiatu łódzkiego wschodniego i tomaszowskiego a wyższy niż dla obszaru województwa łódzkiego czy kraju. Należy jednocześnie zwrócić uwagę na to, że ponad jedna czwarta gospodarstw z obszaru LGD ma wartość ekonomiczną do 2 tys euro.

Nazwa	ogółem	0-2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	>25tys. euro	razem 0-25 tys. Euro	0-25 tys euro jako procent ogółem
		2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
		[gosp.]	[gosp.]	[gosp.]	[gosp.]	[gosp.]	[gosp.]	[gosp.]	
POLSKA	1 317 400	375 162	250 388	225 108	158 857	101 051	206 834	1 110 566	84,3%
ŁÓDZKIE	118 027	31 162	24 109	21 368	14 843	9 596	16 949	101 078	85,6%

Powiat łódzki wschodni	2 867	797	663	507	336	196	368	2 499	87,2%
Powiat tomaszowski	6 310	1 894	1 360	1 108	701	456	791	5 519	87,5%
Obszar LGD	1605	460	361	283	184	112	203	1 400	87,2%

Powyższe dane oznaczają, iż rolnicy niskotowarowi, na obszarze LSR stanowią liczną grupę zagrożoną marginalizacją.

Osoby poszukujące zatrudnienia

Od kilku lat na obszarze gmin LGD STER liczba osób pracujących utrzymywała się powyżej 1000 osób. Spadek nastąpił w 2020 roku wraz z rozpoczęciem pandemii. Na ten rok przypada również niewielki wzrost średniej liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w regionie. Jednak liczba ta spada w roku 2021. Od 2015 do 2021 roku liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych zmniejszyła się o ponad 100. Jednocześnie odsetek 17 osób bezrobotnych (zarejestrowanych) w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla obszaru LGD „STER” jest niższy niż dla całego województwa. Najwyższy wskaźnik bezrobocia, zbliżony do wartości wojewódzkiej jest w gminie Andrespol, gdzie również liczba zarejestrowanych bezrobotnych jest najwyższa w regionie.

Bezrobotni zarejestrowani ogółem:

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
ŁÓDZKIE	109510	91041	72662	66036	58722	67812
Andrespol	576	563	479	399	375	391
Brójce	192	173	164	132	109	139
Nowosolna	149	154	116	104	101	122
Rokiciny	203	165	145	132	116	114
Średnia dla gmin LGD	280	263,75	226	191,75	175,25	191,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Bezrobotni zarejestrowani (mężczyźni):

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
ŁÓDZKIE	55006	44925	35028	30816	27568	33180
Andrespol	336	315	254	200	194	199
Brójce	111	93	87	67	56	65
Nowosolna	82	84	63	56	51	60
Rokiciny	112	80	72	63	59	64
Średnia dla gmin LGD	160,25	143	119	96,5	90	97

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Bezrobotni zarejestrowani (kobiety):

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
ŁÓDZKIE	54504	46116	37634	35220	31154	34632
Andrespol	240	248	225	199	181	192

Brójce	81	80	77	65	53	74
Nowosolna	67	70	53	48	50	62
Rokiciny	91	85	73	69	57	50
Średnia dla gmin LGD	119,75	120,75	107	95,25	85,25	94,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Kobiety

Kobiety wchodzące/powracające na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka to grupa kobiet, które odbyły urlop macierzyński lub wychowawczy i planują powrót na rynek pracy posiadając dziecko do lat 7, jednak nie mają zatrudnienia. Grupa składa się z kobiet, które bądź to same zwolniły się ze względu na poród i opiekę nad małym dzieckiem, bądź to zostały zwolnione z zakładu pracy i w ostatnim czasie zajmowały się wychowywaniem dziecka. W grupie tej znajdują się również kobiety, które dopiero wchodzą na rynek pracy po urodzeniu i wychowaniu dzieci. Okres pozostawania bez pracy jest dla osób z tej grupy istotną luką w życiu zawodowym i edukacyjnym. Niestety LGD nie posiada danych dotyczących wielkości grupy. Badając potrzeby tej grupy LGD przeprowadziło krótkie wywiady indywidualne i wywiad grupowy. Badanie ściśle wiązało się z sytuacją osób badanych – przedstawicielki tej grupy chętnie wzięły w nim udział ponieważ wiązało się ono bezpośrednio z sytuacją wychowywania dzieci. Do grupy tej dotarto „metodą śnieżnej kuli” (jedna badana osoba wskazała następną osobę z tej grupy).

Analiza możliwości wsparcia przez LGD lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw

W nowym okresie programowania LGD STER planuje w dalszym ciągu współfinansować, ze środków własnych różnego rodzaju wydarzenia oraz imprez, tak jak to miało miejsce dotychczas, a co szczegółowo zostało opisane w rozdziale I. Dofinansowane wydarzenia i imprezy w sposób bezpośredni wpływały na tworzenie więzi międzyludzkich na obszarze objętym lokalną strategią rozwoju, a także pogłębiały tworzenie więzi partnerskich z współorganizatorami.

Ponadto, LGD STER przewiduje wykorzystanie wsparcia finansowego z następujących programów regionalnych, które nie wdrażają instrumentu RLKS:

- **PROW** – interwencja 10.10 – w ramach niniejszej interwencji przewiduje się realizację wdrożenia wybranych elementów koncepcji SV (smart village - inteligentne wsie) obejmujących inwestycje infrastrukturalne, które w sposób oddolny, kompleksowy i innowacyjny pozwolą na rozwiązanie konkretnego oraz istotnego problemu zaznaczającego się na danym terenie, a odnoszącego się np. do poprawy jakości życia ludności, ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych, podniesienia jakości usług publicznych, poszanowania środowiska przyrodniczego, zwiększenia zatrudnienia oraz włączenia cyfrowego. Koncepcje SV zostaną przygotowane w ramach przedsięwzięcia P.2.3, realizacja koncepcji będzie spełniać wymagania z PS WPR.

- **NOWEFIO**- rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2021-2030 jest kontynuacją programów rządowych skierowanych do sektora organizacji pozarządowych. Podstawowym celem programu jest promocja działalności społecznej, aktywizacja i formowanie postaw obywatelskich. Instytucją odpowiedzialną za program jest Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Celem głównym Rządowego Programu NOWEFIO jest zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne przez poprawę samoorganizacji społecznej, wzrost znaczenia sektora obywatelskiego w życiu publicznym oraz wzmocnienie instytucjonalne sektora obywatelskiego w Polsce. (Zgodny z celem C.2 LSR)

- **PROO** - Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich - to pierwszy w historii program bezpośredniego wsparcia rozwoju polskich organizacji obywatelskich. Dotacje w ramach programu będą przydzielane na rozwój instytucjonalny organizacji oraz realizację ich celów statutowych. W tym:

pokrycie wydatków wynikających z nagłych potrzeb organizacji powstałych w wyniku wystąpienia nieprzewidzianych sytuacji i zdarzeń mogących mieć istotny wpływ na skuteczność działania organizacji i realizacji jej celów statutowych – POMOC DORAŻNA, pokrycie kosztów uczestnictwa przedstawicieli organizacji w wydarzeniach z życia publicznego o charakterze ogólnopolskim, ponadregionalnym, a także międzynarodowym, istotnych zarówno z punktu widzenia sektora pozarządowego lub związanych z branżą, w której działa dana organizacja – ŻYCIE PUBLICZNE oraz pokrycie kosztów związanych z członkostwem w podmiotach zrzeszających organizacje pozarządowe o charakterze międzynarodowym (między innymi kosztów składek członkowskich, kosztów uczestnictwa w gremiach, posiedzeniach i innych wydarzeniach wynikających z członkostwa w organizacji) istotnych zarówno z punktu widzenia sektora pozarządowego lub związanych z branżą, w której działa dana organizacja – CZŁONKOSTWO.

Instytucją odpowiedzialną za program jest Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. (Zgodny z celem C.2 LSR)

- **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko Infrastruktura kultury i turystyki kulturowej** – przewiduje dotacje na rozwój infrastruktury kultury (zabytkowej i nie zabytkowej oraz na ochronę i podniesienie atrakcyjności turystycznej obiektów dziedzictwa kulturowego Instytucją odpowiedzialną jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (zgodny z celem C.2 LSR).

- **EFS** - 2.1.1.1. Budowa zaufania społecznego, rozwijanie postaw społecznych i obywatelskich, promowanie wartości rodzinnych instytucją odpowiedzialną jest Zarząd Województwa Łódzkiego

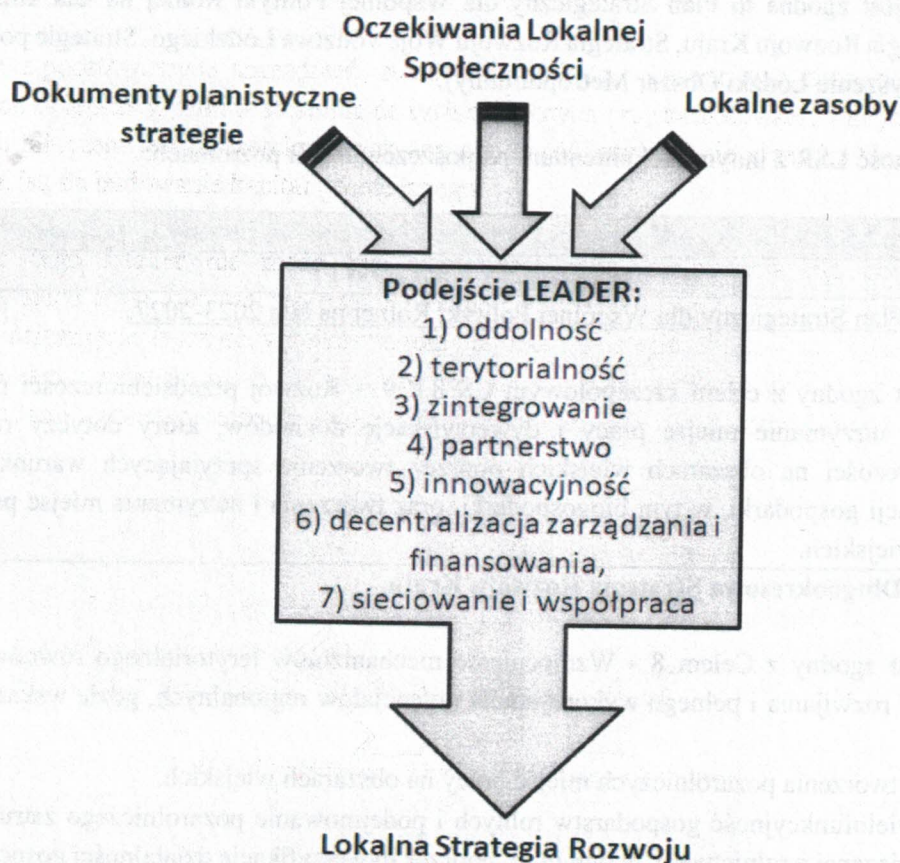

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/ strategiami.

Jednym z podstawowych uzasadnień, stosowania podejścia Leader we wsparciu rozwoju obszarów wiejskich są lepsze wyniki w stosunku do tych osiąganych przy zastosowaniu tradycyjnych, odgórnych podejść. Kluczem jest tu szeroko rozumiana oddolność, zarządzanie przez lokalną społeczność oraz duży nacisk na budowanie kapitału społecznego.

Pomimo tego Leader nie może być traktowany, jako konkurencja dla podejścia odgórnie realizowanego przez krajowe, regionalne i lokalne władze, ale jako narzędzie interakcji z nimi mające na celu osiągnięcie lepszych wyników ogólnych. Dlatego bardzo ważne jest wykazanie zgodności z dokumentami strategicznymi i planistycznymi szczebla ponadlokalnego (powiatów) oraz z dokumentami wyższego szczebla – województwa i realizowane na obszarze całego kraju:

Rysunek 1.

Uproszczony schemat tworzenia LSR

Podejście Leader realizowane jest przez LGD, które przygotowują LSR. Lokalna strategia rozwoju to spójny zestaw operacji mających na celu osiągnięcie lokalnych celów i potrzeb, który przyczynia się do osiągnięcia celów UE odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu. Jednym z podstawowych elementów, na który należy zwrócić uwagę przygotowując LSR jest jej zintegrowany charakter.

Zintegrowany charakter LSR powinien pozwalać na wykorzystanie endogenicznego potencjału terytorium, jego zasobów i wiedzy. Umożliwiać realizację interwencji ukierunkowanych na wyzwania rozwojowe, a jednocześnie precyzyjnie dostosować się do lokalnych uwarunkowań.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach obydwu celów LSR wykazują wewnętrzną spójność, włączenie społeczne wskazane w celu drugim nie jest możliwe bez stworzenia nowych lokalnych miejsc pracy. Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich jest kluczowe dla zwiększenia włączenia społecznego. Można to osiągnąć poprzez wspieranie przedsiębiorczości lokalnej, inwestowanie w sektory gospodarki wiejskiej, takie jak usługi, agroturystyka czy rzemiosło. Wsparcie dla mikro/małych przedsiębiorstw, programy szkoleniowe i aktywizacyjne mogą pomóc mieszkańcom wiejskich społeczności w zdobyciu umiejętności i zwiększeniu ich szans na zatrudnienie.

W przypadku województwa łódzkiego, LSR będzie monofunduszowa, finansowania jedynie w ramach PS WPR na lata 2023-2027. W związku z powyższym podstawowym dokumentem, z którym LSR jest zgodna to Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, kolejno Strategia Rozwoju Kraju, Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego, Strategie powiatów, ZIT (Stowarzyszenie Łódzki Obszar Metropolitalny).

Poniżej zgodność LSR z innymi dokumentami na poszczególnych poziomach:

Cel z LSR: C.1. Rozwój zielonej gospodarki oraz usług turystyki weekendowej
POZIOM KRAJOWY:
Dokument: <u>Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.</u>
Cel C.1 jest zgodny z celem szczegółowym CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów, który dotyczy rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez tworzenie sprzyjających warunków do dywersyfikacji gospodarki, w tym biogospodarki, oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy na obszarach wiejskich.
Dokument: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju.
Cel C.1 jest zgodny z Celem 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, gdzie wskazano m. in.:
Wspieranie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich. Wsparcie wielofunkcyjność gospodarstw rolnych i podejmowanie pozarolniczego zatrudnienia ludności związanej z rolnictwem, w tym m.in. poprzez dywersyfikację działalności gospodarstw, przekwalifikowanie, nabywanie nowych kwalifikacji.
POZIOM REGIONALNY:
Dokument: <u>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 stanowiąca załącznik do Uchwały Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.</u>
Cel C 1 jest zgodny z diagnozą: <i>Województwo łódzkie, dzięki m.in. endogenicznemu potencjałowi w zakresie produkcji rolniczej i branży artykułów spożywczych, zaliczane jest do regionów o wysokich możliwościach rozwoju biogospodarki, która w perspektywie stanowić będzie odpowiedź na wiele globalnych wyzwań</i>

związanych z bezpieczeństwem żywnościowym, energetycznym, rosnącymi ograniczeniami dotyczącymi wody, ziemi uprawnej i emisji dwutlenku węgla. (Str 15)

(...)

Współpraca producentów rolnych jest istotnym czynnikiem dynamizującym rozwój rolnictwa. Integracja pozioma w sektorze rolnictwa jest sposobem na postępującą koncentrację struktur handlu i przetwórstwa, a zarazem alternatywą dla kosztownego procesu koncentracji ziemi. Pod względem liczby grup producenckich w województwach Łódzkie należy do krajowej czołówki. Pomimo tego, że w województwie funkcjonuje 80 grup 35 producentów rolnych oraz 17 uznanych organizacji producentów owoców i warzyw, stopień zaawansowania integracji wciąż jest zbyt niski, co jest problemem ogólnokrajowym. Za pośrednictwem grup producentów sprzedawane jest zaledwie 5% towarowej produkcji rolnej. Coraz szersze staje się wprowadzenie do obrotu produktów i żywności wysokiej jakości wytworzonej przez rolników z lokalnych gospodarstw rolnych w nowych formach, przy udziale tzw. oddolnych inicjatyw lokalnych, w ramach krótkich łańcuchów dostaw. Dzięki tym rozwiązaniom rolnicy są w stanie zaoferować konsumentom najświeższe produkty w atrakcyjnych cenach (Str 17)

Oraz z Celem 1.4.2. Utrzymanie wysokiego poziomu, jakości produktów rolno-spożywczych, m.in. poprzez:

(...)

wspieranie budowy i modernizacji lokalnych rynków rolno-spożywczych i targowisk oraz wspieranie krótkich łańcuchów dostaw, w tym w ramach innowacyjnych rozwiązań organizacyjno marketingowych (model franczyzowy), zwiększających pozycję producentów rolnych w kontaktach z odbiorcami i podaż żywności wysokiej jakości.”

Poziom ponad lokalny (ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny (ZIT ŁOM) Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 12/2022 Rady Stowarzyszenia Łódzki Obszar Metropolitalny z dnia 29 września 2022 r.

Wprawdzie nie wszystkie gminy obszaru LGD STER są objęte ZIT ŁOM, 3 gminy z powiatu łódzkiego Wschodniego są członkami ZIT (Andrespol, Brójce, Nowosolna) to Rokiciny z powiatu tomaszowskiego już nie oraz ZIT jest finansowany ze środków poza PS WPR (EFRR i EFS) mimo to LSR STER jest komplementarna ze Strategią ZIT. Zwłaszcza z:

CEL 4 – Rozwój gospodarki zasobooszczędnej i niskoemisyjnej oraz ochrona środowiska przyrodniczego.

Priorytet 4.3 Wspieranie efektywnego wykorzystania zasobów przyrodniczych, w tym gospodarka odpadami i ochrona środowiska.

W opisie przedsięwzięcia wskazano: *Ochrona i pielęgnacja terenów zielonych, zabezpieczenie terenów otwartych, a zwłaszcza odbudowywanie systemu przyrodniczego tworzącego spójną infrastrukturę zieloną, powinny towarzyszyć projektom rewitalizacyjnym. System przyrodniczy będzie, bowiem z jednej strony, chronił najcenniejsze walory przyrodnicze ŁOM, a z drugiej, zapewni możliwości rozwoju funkcji rekreacyjnej i turystycznej, sprzyjających integracji społecznej oraz poznawaniu walorów dziedzictwa przyrodniczego.*

Powyższy priorytet jest wysoce komplementarny z Celem I LSR, gdzie również zakłada się wykorzystanie zasobów przyrodniczych, w celu rozwoju funkcji rekreacyjnej i turystycznej.

C.2. Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji

POZIOM KRAJOWY:

Dokument: Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027:

Cel C.2 jest zgodny z celem szczegółowym CS 8.P 12. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczności

Oraz CS 8.P 10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich

Dodatkowo przedsięwzięcie **P. 2.3 Nowoczesna wieś przyjazna seniorom** jest w pełni komplementarne z Interwencją:

I 10.10. – Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi.

W ramach I.10.10 przewiduje się realizację wdrożenia wybranych elementów koncepcji SV (smart village - inteligentne wsie) obejmujących inwestycyjne infrastrukturalne, które w sposób oddolny, kompleksowy i innowacyjny pozwolą na rozwiązanie konkretnego oraz istotnego problemu zaznaczającego się na danym terenie, a odnoszącego się np. do poprawy jakości życia ludności, ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych, podniesienia jakości usług publicznych, poszanowania środowiska przyrodniczego, zwiększenia zatrudnienia oraz włączenia cyfrowego. Koncepcje SV zostaną przygotowane w ramach przedsięwzięcia P.2.3, realizacja koncepcji będzie spełniać wymagania z PS WPR.

- Przygotowana koncepcja inteligentnej wsi jest spójna z koncepcją określoną w interwencji LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)
- zawiera elementy dla którego inwestorem może być gmina lub związek międzygminny

Dokument: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

Cel C.3 jest zgodny z Wyzwaniem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju:

Wyzwania dla Polski do 2030 r.

Jak wynika z analizy, o możliwych scenariuszach rozwoju Polski zdecydują: demografia, nowe technologie, energetyka – jej zasoby i źródła wytwarzania, warunki środowiskowe, oraz układ sił w świecie – zależny nie tylko od dotychczasowego status quo, ale i od zmienności wskazanych czynników (....)

Dokument: Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030

Cel szczegółowy 2 „Wzmocnienie organizacji obywatelskich w wymiarze strategicznym”.

W ramach tego programu organizacje pozarządowe mogą ubiegać się o środki np. na Zrównoważony rozwój organizacyjny - planowane jest przez LGD złożenie wniosku o dofinansowanie

Dokument: „Program Wspierania Rozwoju Uniwersytetów Ludowych na lata 2020-2030”

Cel 2 LSR STER jest zgodny z całym dokumentem. Dodatkowo LGD może ubiegać się o środki np. w ramach Priorytet 4 Wsparcie rozwoju edukacji obywatelskiej i zachowania dziedzictwa w środowiskach lokalnych.

Dotacje są udzielane lokalnym partnerstwom z udziałem uniwersytetów ludowych zainteresowanym tworzeniem i rozwojem oferty w zakresie edukacji obywatelskiej.

POZIOM REGIONALNY:

Dokument: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 stanowiąca załącznik do Uchwały Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.

Cel C 2 jest zgodny z jednym z Wyzwań Strategii RWŁ

Wyzwanie: Starzenie się społeczeństwa i postępujący proces depopulacji.

Poziom ponad lokalny: ZIT Łódzki Obszar Metropolitalny(ZIT ŁOM) Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 12/2022 Rady Stowarzyszenia Łódzki Obszar Metropolitalny z dnia 29 września 2022 r.

Wprawdzie nie wszystkie gminy obszaru LGD STER są objęte ZIT ŁOM, 3 gminy z powiatu łódzkiego Wschodniego są członkami ZIT(Andrespol, Brójce, Nowosolna), Rokiciny z powiatu tomaszowskiego już nie oraz ZIT jest finansowany ze środków poza PS WPR (EFRR i EFS) mimo to LSR STER jest komplementarna ze Strategią ZIT. Zwłaszcza z:

CEL 5 – Rozwój nowoczesnego kapitału ludzkiego oraz silnego informacyjnego społeczeństwa obywatelskiego. zasobów przyrodniczych, w tym gospodarka odpadami i ochrona środowiska.

Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Integrowanie różnych sektorów jest podstawą podejścia LEADER, jednym z jego głównych założeń. Integracja różnych sektorów pomaga tworzyć zwiększoną wartość dodaną w przeciwieństwie do tradycyjnego modelu, gdzie projekty realizowane są oddzielnie wewnątrz pojedynczego sektora. Integracja sektorów w przypadku LSR STER jest wdrażane zarówno na etapie planowania, tworzenia LSR gdzie zaangażowano w tworzenie strategii partnerów z różnych sektorów, ze wszystkich gmin objętych LSR, jak i przy realizacji LSR, gdzie w pełni zapewniono:

Integracja sektorów oraz partnerów:

- **Poziom organizacyjny** LGD jest partnerstwem trójsektorowym, w którym występują partnerzy z sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego oraz zapewnione jest, aby na poziomie podejmowania decyzji wszystkie sektory miały swoją reprezentację.
- **Poziom wdrożeniowy:** zakładane przedsięwzięcia są dedykowane dla wszystkich sektorów, dodatkowo przewidziane jest stworzenie kryteriów wyboru, w których punktowana będzie integracja różnych sektorów. Również promowane będą projekty partnerskie łączące różne sektory.

Integracja zasobów:

Preferowane będą rozwiązania wykorzystujące lokalne zasoby w sposób innowacyjny (odniesienie do innowacji produktowych), lokalny potencjał w szczególności środowiska naturalnego. Zaproponowane rozwiązania innowacyjne wiążą się z szerokim wykorzystaniem wszystkich zasobów, tj. ludzkich, przyrodniczych, kulturowych, historycznych i finansowych, produktów lokalnych, wybitnych postaci, związanych z danym obszarem poprzez miejsce urodzenia, pobytu czy aktywności zawodowej o skali krajowej i międzynarodowej. Możliwość celowego planowania przedsięwzięć gospodarczych w oparciu o różnorodne wykorzystanie zasobów przyczyni się do poprawy stanu niedostatecznej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, poszerzenia dostępnego na miejscu wachlarza usług dzięki wspieraniu i rozwijaniu lokalnej przedsiębiorczości, ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprawę infrastruktury społecznej.

Integracja branż

Integracja branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru: zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, kultura, rekreacja i rozrywka. Działania realizowane w ramach aktywizacji pozwalające na integracje branż spotkania branżowe nastawione na budowanie wspólnej marki oraz więzi międzysektorowych, konferencje, szkolenia, warsztaty, spotkania, akcje społeczne, wyjazd studyjny, targi it

Formy wsparcia:

Formy wsparcia w przypadku LSR monofunduszowej, finansowanej jedynie z EFFROW, wynikają z zapisów w Planie Strategicznym Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR), ustawy RLKS oraz obowiązujących przepisów prawnych.

Mogą być to:

- zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta
- koszty jednostkowe
- płatności ryczałtowe
- finansowanie według stawek ryczałtowych.

W ramach komponentu LSR będą realizowane zarówno operacje zaplanowane i realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD, jak i projekty grantowe, które zgodnie z art. 14 ust.5 ustawy o RLKS, której beneficjent będący LGD udziela innym podmiotom zwanymi „grantobiorcami”, grantów na realizację zadań, służących osiągnięciu celu operacji. Projekty grantowe ze względu na formę dotacji, którą LGD zaplanowało na poziomie 100% stanowią kluczową rolę w aktywizowaniu organizacji społecznych, działających na obszarach wiejskich, nieposiadających dużych zasobów finansowych, do realizowania działań oddolnych, służących integracji i budowaniu spójności społeczeństwa obywatelskiego. Dodatkowo zgodnie z zapisami PS WPR w ramach projektów grantowych zostaną przygotowane koncepcje SV.

Wsparcie kierowane do przedsiębiorców będzie pomocą w ramach wyłączenia blokowego, o którym mowa w art. 19a rozporządzenia 651/2014 (GBER).

1. Pomoc na koszty ponoszone przez MŚP uczestniczące w projektach RLKS, określanych nazwą LEADER w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, objętych rozporządzeniem (UE) nr 1303/2013 lub rozporządzeniem (UE) 2021/1060 oraz na projekty grupy operacyjnej EPI objęte art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 jest zgodna z rynkiem wewnętrznym na podstawie art. 107 ust. 3 Traktatu i wyłączona z obowiązku zgłoszenia, o którym mowa w art. 108 ust. 3 Traktatu, jeżeli spełnione są warunki określone w niniejszym artykule i w rozdziale I.
2. W przypadku projektów RLKS i projektów grupy operacyjnej EPI za koszty kwalifikowalne uznaje się następujące koszty określone w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 lub art. 34 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/1060 w zależności od tego, które z nich ma zastosowanie:
  - a) koszty wsparcia przygotowawczego, budowania potencjału, szkolenia i tworzenia sieci kontaktów w celu przygotowania i wdrożenia strategii RLKS lub projektu grupy operacyjnej EPI;
  - b) wdrażanie zatwierdzonych operacji;
  - c) przygotowanie i realizacja przedsięwzięć grupy w zakresie współpracy;
  - d) koszty bieżące związane z zarządzaniem procesem wdrażania strategii RLKS lub projektu grupy operacyjnej EPI;
  - e) animowanie społeczności EPI lub realizacji strategii RLKS w celu ułatwienia wymiany między zainteresowanymi podmiotami, aby zapewniać informacje i propagować strategię i projekty oraz aby wspierać potencjalnych beneficjentów, mając na uwadze opracowywanie operacji i przygotowywanie wniosków.

3. Intensywność pomocy nie może przekraczać maksymalnych stóp współfinansowania określonych w rozporządzeniach dotyczących poszczególnych funduszy wspierających RLKS i grupy operacyjne EPI.

Powyższe oznacza, że pomoc na koszty ponoszone przez MŚP (Małe i Średnie Przedsiębiorstwa) uczestniczące w projektach RLKS jest zgodna z rynkiem wewnętrznym na podstawie art. 107 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Oznacza to, że pomoc ta nie stanowi pomocy państwa i nie musi być zgłoszona do Komisji Europejskiej w celu uzyskania zezwolenia na jej udzielenie. Art. 107 ust. 3 TFUE stanowi, że "Można uznawać za zgodne z rynkiem wewnętrznym pomoc na wsparcie rozwoju pewnych gałęzi gospodarki lub pewnych gospodarczych regionów Unii, pod warunkiem że nie narusza to warunków konkurencji w stopniu sprzecznym z zasadą wspólnego interesu".

W przypadku RLKS, pomoc na koszty ponoszone przez MŚP uczestniczące w projektach jest udzielana w celu wsparcia rozwoju gospodarczego w określonych regionach, a nie w celu zapewnienia konkretnym przedsiębiorstwom przewagi konkurencyjnej. Dlatego też, zgodnie z art. 107 ust. 3 TFUE, nie jest wymagane zgłoszenie takiej pomocy do Komisji Europejskiej w celu uzyskania zezwolenia na jej udzielenie.

Kwoty wsparcia

Kwoty wsparcia w przypadku podejmowania działalności gospodarczej ustalona została na podstawie danych historycznych, ostatnia kwota (w PROW 2014-2020) wynosiła 63 tys PLN, co przy obecnej inflacji oraz wzroście kosztów prowadzenia działalności gospodarczej jest kwota zbyt niską, dlatego została podniesiona do 100 tys PLN.

Dla projektów grantowych kwota wsparcia będzie wynosiła do 500 tys PLN, w przypadku projektów konkursowych podobnie z wyłączeniem krótkich łańcuchów żywnościowych, gdzie zaplanowano wsparcie w wysokości 350000 PLN.

Intensywność wsparcia:

W przypadku Wdrażania LSR intensywność wsparcia będzie wynosiła:

- do 65% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje produkcyjne,
- do 100% kosztów kwalifikowalnych inne operacje, w tym na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne (zgodnie z art. 73 ust. 4 lit. c (iv) rozporządzenia o Planach strategicznych WPR),
- do 75% kosztów kwalifikowalnych w przypadku podmiotów publicznych, z czego pomoc finansowana z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 45% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta w wysokości co najmniej 25% kosztów kwalifikowalnych projektu

Reasumując, najważniejszymi korzyści planowanych do osiągnięcia LSR, jakie daje podejście LEADER, jest:

- możliwość wsparcia przygotowania koncepcji SV, które będą przygotowane w ramach celu 2 LSR jako projekt grantowy (4 koncepcje), które będą potem realizowane przez Gminy członkowskie w ramach Interwencji I.10.10 PS WPR, gdzie po pierwsze w przygotowana koncepcja inteligentnej wsi musi być spójna z koncepcją określoną w interwencji LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) po drugie zawiera elementy dla którego investorem może być gmina lub związek międzygminny. Wkład finansowy jaki mogą pozyskać gmin obszaru LSR jest dość znaczny, gdyż w ramach Interwencji wysokość pomocy udzielonej na realizację operacji w schemacie nie może przekroczyć 10 mln zł a pomoc przyznaje się na operację o planowanej

wysokości kosztów kwalifikujących się do wsparcia powyżej 1,5 mln zł. System wdrożenia koncepcji SV pozwoli na jej wysoką komplementarność z realizacją LSR STER

- Możliwość występowania przez LGD w innych konkursach taki jak organizowane przez Narodowy Instytut Wolności w „Program Wspierania Rozwoju Uniwersytetów Ludowych na lata 2020-2030”
- Integracja działań w różnych branżach oraz sektorach mająca dodatkowy wpływ na rozwój społeczny oraz wsparcie dla osób z grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji

Rozdział VI Cele i wskaźniki

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 (Rozwój zielonej gospodarki oraz usług turystyki weekendowej)	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
180000	P. 1.1 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - tworzenie nowych przedsiębiorstw	osoby fizyczne,	Konkurs
285000	P. 1.2 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - rozwój przedsiębiorstw	przedsiębiorcy,	Konkurs
170000	P. 1.3 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - wsparcie gospodarstw	rolnicy w tym rolnicy niskotowarowi	Konkurs
73000	P. 1.4 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - rozwój współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych	rolnicy w tym rolnicy niskotowarowi	Konkurs
28000	P. 1.5 Budowanie rozpoznawalnej marki regionu jako miejsca dla turystyki weekendowej	stowarzyszenia, osoby prawne, mieszkańcy, turyści	konkurs projekt partnerski
8000	P.1.6 Animacja obszaru, promocja LSR oraz wsparcie działań innowacyjnych	stowarzyszenia, osoby prawne, mieszkańcy, turyści	Animacja
	Przedsięwzięcia w ramach C.2 (Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji)	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
45 000	P. 2.1 Aktywizacja osób w niekorzystnej sytuacji	seniorzy, osoby młode, osoby w niekorzystnej sytuacji	Projekt grantowy
465000	P2.2.Rozwój infrastruktury niekomercyjnej oraz poprawa dostępu do usług publicznych	mieszkańcy	Konkurs
4 000	P. 2.3 Nowoczesna wieś przyjazna seniorom	seniorzy	Projekt grantowy
3000	P. 2.4 Aktywny Senior XXI - przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu	seniorzy	Animacja

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób

W LSR STER przeznaczonej do finansowania z PS WPR 2023-2027 wskazano dwa cele:

C.1 Rozwój zielonej gospodarki oraz usług turystyki weekendowej

i

C.2 Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji

Ograniczenie się do dwóch celów oznacza większą specjalizację niż w PROW 2014-2022, gdzie był jeden cel ogólnych: *Poprawa warunków życia mieszkańców i gospodarowania na obszarze Lokalnej Grupy Działania STER do 2020 r* oraz 3 cele szczegółowe. Większa specjalizacja wynika po pierwsze z założeń do PS WPR, gdzie wskazano, iż „LGD będą zobowiązane do wskazania w strategii nie więcej niż 3 konkretnych priorytetowych celów/obszarów tematycznych, na których będzie koncentrowało się wsparcie z Planu Strategicznego”, po drugie z regulaminu konkursu, który wymusza odejście od podziału celów na ogólne i szczegółowe.

Jednocześnie ograniczenie do dwóch celów pozwala na większą integrację i komplementarność przedsięwzięć co jest ważne z punktu widzenia realizacji LSR.

W LSR przewidziano działania integracyjno-aktywizujące kierowane do społeczności lokalnej, które potwierdzają inkluzywny charakter działalności LGD, zostały zaplanowane zarówno w planie działania jak i w planie komunikacji stanowiącym załącznik do wniosku o wybór LSR.

Cel 1 – Rozwój zielonej gospodarki oraz usług turystyki weekendowej. W ramach tego celu przewidziane jest wykorzystanie endogeniczny potencjału regionu dla rozwoju turystyki weekendowej i rozwoju zielonej gospodarki. Jest to zgodne z analiz SWOT, gdzie wśród mocnych stron wskazano zasoby przyrodnicze (duża ilość lasów, stawy w tym stawy rybne) wśród słabych stron ich niskie wykorzystanie, a wśród szans bliskość Łodzi, drugiego co do wielkości miasta w Polsce. Rozwój wielkiego miasta i zachodzące w nim procesy urbanizacyjne sprawia, że nieodzownym warunkiem regeneracji sił psychicznych i fizycznych człowieka stają się tzw. weekendowe wyjazdy wypoczynkowe mieszkańców. Obszar LGD ma bardzo duży potencjał w tym kierunku począwszy od turystyki rowerowej na gospodarstwach demonstracyjnych skończywszy. W ramach celu jest przewidywane wsparcie dla rolników i ich rodziny w zakresie działalności pozarolniczej

Cel 2 Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji. Cel ten odpowiada założeniom Celu PS WPR CS 8.P 10. - Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich, główne założenie jest aby zaaktywizować osoby młode i seniorów co zostało wskazane jako słabe strony analizy SWOT oraz przeciwdziałać odpływowi mieszkańców zwłaszcza młodych do Łodzi, co zostało wskazane jako jedno z najistotniejszych zagrożeń.

Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.

C.1 Rozwój zielonej gospodarki oraz usług turystyki weekendowe oraz C.2 Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji są przewidziane do realizacji w ramach PS WPR w ramach Interwencji I.13.1,a więc będą finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.

W ramach Celu 1 przewidziano do realizacji 5 wzajemnie komplementarnych przedsięwzięć, każde przedsięwzięcie odpowiada pojedynczemu zakresowi wsparcia wskazanemu w PS WPR dla Interwencji I.13.1, powyższy sposób ułatwi ogłaszanie naborów w systemie teleinformatycznym ARiMR, oraz monitorowanie wskaźników. Wskazano następujące przedsięwzięcia w ramach Celu I:

P. 1.1 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - tworzenie nowych przedsiębiorstw - przedsięwzięcie polega na podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, zaplanowano wsparcie na poziomie 100 000 PLN na operację, planowanych do realizacji jest 8 operacji.

P. 1.2 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - rozwój przedsiębiorstw - przedsięwzięcie polega na rozwoju istniejących przedsiębiorstw prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, zaplanowano wsparcie na poziomie około 200 000 PLN na operacje, planowanych do wsparcia jest 7 operacji. Powinny być to operacje zgodne z celem 1 takie jak np. rozszerzenie oferty turystycznej lub około turystycznej. Operacje mogą też dotyczyć zwiększenia spektrum świadczonych usług np. istniejący warsztat mechaniczny może zacząć świadczyć usługi mobilnego serwisu rowerowego.

P. 1.3 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - zagrody edukacyjne, z wsparcie ryczałtowym na poziomie 150 tys PLN na operacje. Zagrody edukacyjne będą ściśle współpracować z rolnikami skupionymi w KŁŻ , będą korzystać z ich dostaw żywności oraz pomocy w realizacji wydarzeń edukacyjnych, zostanie to zapewnione przy pomocy odpowiedniego doboru kryteriów.

P. 1.4 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - rozwój współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych, zakładana jest współpraca co najmniej pięciu rolników niskotowarowych np. w celu stworzenie kooperatywy spożywczej albo systemu zakupów koszykowych, przewidywana jest jedna operacja do realizacji z wsparciem na poziomie 300 000 PLN

P. 1.5 Budowanie rozpoznawalnej marki regionu jako miejsca dla turystyki weekendowej

W ramach tego przedsięwzięcia będzie zrealizowany projekt partnerski, zarówno przygotowanie projektu w postaci grantu, jak i jego realizacja w ramach konkursu. LGD ma porozumienie z niemiecką grupą działania "Lokale Aktionsgruppe Kraichgau" Gmina Nowosolna będzie realizować projekt z jedną z gmin należących do ich stowarzyszenia. Stworzenie marki regionu wspomogę realizację zakresów z przedsięwzięć P1.1-P.1.4

P.1.6 Animacja obszaru, promocja LSR oraz wsparcie działań innowacyjnych - organizacja wydarzeń animacyjnych w ramach komponentu Zarządzanie LSR. Wydarzenia będą związane promocją LSR oraz wsparcie innowacyjnych inicjatyw na obszarze (warsztaty, szkolenia, inne wydarzenia)

Cel 2 Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji. Przewidziano do realizacji cztery wzajemnie komplementarne przedsięwzięcia:

P. 2.1 Aktywizacja osób w niekorzystnej sytuacji – planowany jest projekt grantowy o wartości 20000 PLN, gdzie będą wspierane różnego rodzaju formy aktywizacji osób w niekorzystnej sytuacji

P2.2.Rozwój infrastruktury niekomercyjnej oraz poprawa dostępu do usług publicznych – w ramach przedsięwzięcia będzie rozwijana mała, niekomercyjna infrastruktura publiczna

P. 2.3 Nowoczesna wieś przyjazna seniorom – w ramach przedsięwzięcia zostanie udzielna wsparcie w ramach projektu grantowego na opracowanie 4 koncepcji Smart Village, które będą mogły zostać przeznaczone do realizacji w ramach Interwencji I.101.10 PSWPR

P. 2.4 Aktywny Senior XXI - przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – w ramach animacji (komponent Zarządzanie LSR) planowany jest cykl warsztatów dla seniorów poświęconych tematyce cyberbezpieczeństwa, poruszania się w sieci, korzystania z nowoczesnych narzędzi komunikacji itp

Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.

Dla celu 1 przewidziano następujące wskaźniki rezultatu z PS WPR:

Wskaźnik rezultatu W.1.1 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich (R37)

Definicja i cel:

Kwantyfikacja liczby utworzonych i zabezpieczonych miejsc pracy (poprzez np. wsparcie wymiany pokoleniowej) we wspieranych projektach.

Jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy.

Uwagi

Liczba utworzonych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty. Wskaźnik będzie liczony w momencie zakończenia danej operacji

Przedsięwzięcia realizujące wskaźnik:

P. 1.1 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - tworzenie nowych przedsiębiorstw oraz P. 1.2 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - rozwój przedsiębiorstw

Wskaźnik rezultatu W.1.2 (R.10PR Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich cyklach łańcucha dostaw i systemach jakości objętych wsparciem WPR.

Definicja i cel:

Ilościowe określenie zasięgu interwencji promujących organizację łańcucha dostaw przy wsparciu WPR.

Jednostka miary: Liczba gospodarstw/rolników.

Uwagi/zastrzeżenia:

Liczba gospodarstw/rolników uczestniczących w łańcuchu dostaw.

Przedsięwzięcia realizujące wskaźnik:

P. 1.4 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - rozwój współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych

- 1) W.1.4 **R.15 Odnawialna energia pochodząca z rolnictwa i leśnictwa oraz innych źródeł odnawialnych:** objęte wsparciem inwestycje w zdolności w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym z biomasy (w MW).

Definicja i cel:

Określenie ilościowej mocy zainstalowanej (cieplnej i elektrycznej) określonej technologii energii odnawialnej (hydroenergia, biomasa stała, płynna i gazowa, biogaz, wiatr, słoneczna fotowoltaika, słoneczna termika, geotermia i pompy ciepła), opracowanej przy wsparciu WPR dla inwestycji w gospodarstwach rolnych lub przez przedsiębiorstwa wiejskie

Jednostka miary: Megawatt.

Uwagi/zastrzeżenia:

Zainstalowana roczna moc technologii odnawialnej energii (np. hydroenergia, biomasa stała, ciekła i gazowa, biogaz, wiatrowa, fotowoltaiczna, słoneczna, geotermalna, pompy ciepła) w wyniku realizacji inwestycji wskazanej we wniosku dla wybranych operacji otrzymujących wsparcie. Ze względu na to iż w ramach I.13.1 nie będą realizowane operacje polegające jedynie na wsparciu energii odnawialnej realizacja tego wskaźnika będzie odbywała się równolegle z realizacją pozostałych wskaźników w ramach niektórych operacji. Jednocześnie w kryteriach

wyboru operacji będzie dodatkowo punktowane wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych. Nie będzie w związku z tym bezpośredniego przełożenia ze wskaźnika produktu na wskaźnik rezultatu. Mierzenie wskaźnika będzie oparte na informacjach od Beneficjentów lub z systemu teleinformatycznego ARiMR

Dla celu 2 przewidziano następujące wskaźniki rezultatu:

Wskaźnik rezultatu W.2.1 **R.42 Promowanie włączenia społecznego:** liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.

Definicja i cel:

Określenie liczby uczestników wspieranych projektów z zakresu integracji społecznej.

Jednostka miary: **liczba osób.**

Uwagi/zastrzeżenia:

Wskaźnik będzie mierzony na podstawie informacji od Beneficjentów

Wskaźnik rezultatu W.2.2 Liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi. (R40)

Wskaźnik rezultatu W.2.3 Łączenie obszarów wiejskich w Europie **R.41PR**: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.

Definicja i cel:

Określenie ilościowe udziału ludności wiejskiej objętej interwencjami mającymi na celu poprawę dostępu do usług i infrastruktury, w tym do łączy szerokopasmowych.

Jednostka miary: **liczba osób.**

Uwagi/zastrzeżenia:

Wskaźnik dotyczy potencjalnych beneficjentów w gminach lub na danym obszarze (np. objętym działaniem LGD).

Ludność wiejska tj. liczba mieszkańców obszarów wiejskich (zgodnie z definicją obszarów wiejskich stosowana w PS WPR dla podejścia LEADER/RLKS), na których operacja/inwestycja będzie oddziaływała (np. liczba mieszkańców określonego obszaru).

Przedsięwzięcia realizujące wskaźnik:

P2.2.Rozwój infrastruktury niekomercyjnej oraz poprawa dostępu do usług publicznych

Wskaźnik produktu: Liczba operacji

Opis:

Dla wszystkich przedsięwzięć stworzono uniwersalny, zintegrowany wskaźnik, który obejmuje wszystkie operacje dla których zostały zawarte umowy przyznania pomocy. Wskaźnik ten będzie najłatwiejszy do pomiaru i jednocześnie ściśle skorelowany z wskaźnikami rezultatu.

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.

Najważniejszym dokumentem regulującym pracę LGD jest statut LGD. W statucie zawarto wszystkie podstawowe rozwiązania regulujące prace LGD oraz jego organów. Statut został przyjęty przez Walne Zebranie Członków LGD i to do jego kompetencji należy jego zmiana.

Na podstawie § 21 statutu, zgodnie z art. 33 ust 3 lit d rozporządzenia 2012/1060 do kompetencji rady należy wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia oraz przedstawianie wniosków podmiotowi odpowiedzialnemu za ostateczną weryfikację kwalifikowalności przed ich zatwierdzeniem. Wybór

operacji dokonywany jest w formie uchwały Rady, podjętej zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania.

Zgodnie z § 19 Statutu, Zarząd przygotowuje ogłoszenie o naborze opracowuje procedury wyboru oraz kryteria wyboru operacji.

Procedury i kryteria wyboru operacji są opracowane w sposób przejrzysty i niedyskryminujący, pozwalają uniknąć konfliktu interesów i zapewniają, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała decyzji w sprawie wyboru;

W regulaminie Rady wskazano, iż żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje decyzji w sprawie wyboru operacji oraz zapewniono sposób postępowania w przypadku wystąpienia konfliktów interesu.

Skrócony opis postępowania, z operacjami w przypadku LSR finansowanej z PS WPR

Interwencja I.13.1 LEADER dwie ścieżki operacji

Nabory ogłaszane przez SW

Projekty grantowe;
Komponent zarządzanie LSR

Nabory ogłaszane przez LGD

Operacje realizowane przez podmioty
inne niż LGD oraz
Operacje własne LGD

Podejście klasyczne – operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD oraz operacje własne

1. LGD uzgadnia z SW termin składania wniosków, w celu zachowania terminów wynikających z przepisów, LGD występuje o uzgodnienie terminu, na co najmniej miesiąc przed planowanym rozpoczęciem naboru wniosków;
2. Po akceptacji przez SW terminu naboru LGD podaje do publicznej na swojej stronie internetowej ogłoszenie o naborze wniosków o przyznanie pomocy nie później niż 14 dni przed dniem planowanego rozpoczęcia terminu składania tych wniosków.
3. Termin składania wniosków o przyznanie pomocy nie powinien być krótszy niż 14 dni i dłuższy niż 60 dni. W uzasadnionych przypadkach termin składania wniosków o przyznanie pomocy może zostać wydłużony, co skutkuje koniecznością zmiany regulaminu naboru wniosków.
4. Ogłoszenie o naborze wniosków zawiera co najmniej:
  - 1) nazwę LGD oraz zarządu województwa;
  - 2) przedmiot naboru wniosków o wsparcie;
  - 3) informację o podmiotach uprawnionych do ubiegania się o wsparcie na wdrażanie LSR;
  - 4) termin, miejsce oraz formę składania wniosków o wsparcie;
  - 5) miejsce publikacji regulaminu naboru wniosków o wsparcie;
  - 6) dane do kontaktu.

Uwaga. LGD, może zmienić regulamin naboru w sposób przewidziany w ustawie rlks

5. Wybór operacji:
  - 5.1. Ocena formalna przed skierowaniem wniosku do Rady przez pracowników Biura, kończąca się przekazaniem wniosków do oceny Rady - do 14 dni od zakończenia naboru
  - 5.2. Ocena zgodności operacji z LSR i lokalnymi kryteriami wyboru: na posiedzeniu Rady, zgodnie z kryteriami ustalonymi dla operacji
  - 5.3. Wpisanie wniosku na listę rankingową, ogłoszenie na stronie internetowej LGD i wysłanie powiadomień do wnioskodawców: w terminie 7 dni od dnia zakończenia wyboru operacji
  - 5.4. Przekazanie Zarządowi Województwa wniosków wraz z uchwałami w terminie 7 dni od dnia zakończenia wyboru operacji

6. Protest

Wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia protestu od:

- a. negatywnego wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR albo
- b. wyniku oceny spełnienia kryteriów wyboru operacji, na skutek, której operacja nie została wybrana, albo
- c. wyniku wyboru operacji, na skutek, którego operacja nie mieści się w limicie środków przeznaczonych na udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków o wsparcie, lub ustalenia przez LGD kwoty wsparcia na wdrażanie LSR niższej niż wnioskowana.”

Wnioskodawcy mogą wnieść protest w terminie do 7 dni od dnia otrzymania informacji o wynikach oceny

Protest musi zawierać:

- 1) oznaczenie zarządu województwa właściwego do rozpatrzenia protestu;
- 2) oznaczenie wnioskodawcy;
- 3) numer wniosku o wsparcie oraz numer naboru wniosków o wsparcie;
- 4) wskazanie:
  - a) warunków udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR lub
  - b) kryteriów wyboru operacji – z których oceną wnioskodawca się nie zgadza, wraz z uzasadnieniem, lub wskazanie, w jakim zakresie wnioskodawca nie zgadza się z ustaleniem przez LGD kwoty wsparcia na wdrażanie LSR niższej niż wnioskowana;
- 5) wskazanie zarzutów o charakterze proceduralnym w zakresie przeprowadzonej oceny, jeżeli zdaniem wnioskodawcy takie naruszenia miały miejsce, wraz z uzasadnieniem;
- 6) podpis wnioskodawcy lub osoby upoważnionej do jego reprezentowania, z załączeniem oryginału lub kopii dokumentu poświadczającego umocowanie takiej osoby do reprezentowania tego wnioskodawcy.

3. W przypadku wniesienia protestu niespełniającego wymogów formalnych, o których mowa w ust. 2, lub zawierającego oczywiste omyłki LGD wzywa wnioskodawcę do jego uzupełnienia lub poprawienia w nim oczywistych omyłek, w terminie 7 dni, licząc od dnia otrzymania wezwania, pod rygorem pozostawienia protestu bez rozpatrzenia i pouczając wnioskodawcę o możliwości wniesienia skargi do sądu administracyjnego na zasadach określonych

Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach, których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Kryteria wyboru operacji zostały opracowane i uchwalone przez Zarząd LGD. Kryteria te będą ewoluowały w czasie, co będzie mogło powodować potrzebę ich zmiany lub pewnej modyfikacji do zmieniających się uwarunkowań i potrzeb. Kryteria wyboru operacji dotyczące wszystkich działań

preferują wnioskodawców, którzy złożyli fiszkę projektu przed ukazaniem się ogłoszenia o konkursie. Kryteria wyboru operacji pt. podejmowanie działalności gospodarczej preferują operacje, które zakładają wniesienie wkładu własnego, stworzenie dodatkowego miejsca pracy oraz utworzenie miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych wskazanych w Strategii. Kryteria wyboru operacji pt. rozwijanie działalności gospodarczej preferują operacje, które zakładają wniesienie wyższego od wymaganego wkładu własnego i stworzenie większej ilości miejsc pracy oraz utworzenie miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych wskazanych w Strategii. Wszystkie kryteria są przejrzyste i niedyskryminujące, a jednocześnie pozwalają na zróżnicowanie projektów pod kątem ich zgodności z przyjętymi wskaźnikami, co ułatwi wskazanie operacji, które w największym stopniu pozwolą osiągnąć założone w strategii cele.

W przypadku komponentu wdrażanie LSR przewidują następujące warunki dostępu:

- powiązanie wnioskodawcy z obszarem objętym LSR,
- zgodność operacji z LSR:
- legalność – zgodność projektu operacji z przepisami prawa,
- w przypadku działalności gospodarczej - uzasadnienie ekonomiczne
- W przypadku operacji dotyczących obiektów zabytkowych – zapewnienie, iż obiekt jest zabytkiem (np. wpisany do Rejestru zabytków lub ewidencji zabytków),
- W przypadku operacji realizowanych w partnerstwie - udział co najmniej 2 podmiotów;
- W przypadku operacji realizowanych w ramach gospodarstw agroturystycznych - koncepcja wdrożenia systemów jakości wiejskiej bazy noclegowej oraz rozwoju usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń oraz przystąpienie do organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich nie później niż w dniu złożenia wniosku o płatność
- W przypadku operacji realizowanych w ramach zagród edukacyjnych - koncepcja rozwoju usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń oraz przystąpienie do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków nie później niż w dniu złożenia wniosku o płatność

Kryteria wyboru, będą co najmniej dotyczyły następujących zagadnień:

- zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko,
- dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji oraz dla młodzieży i osób starszych
- realizowane w partnerstwie (np. współpraca różnych grup interesu, sektorów itp.),
- zintegrowane (łącznie różne dziedziny, tematyki, gospodarki, w celu kompleksowego zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb społeczności).
- innowacyjne, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR (z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru).

Innowacyjność i inkluzyjność w kryteriach wyboru operacji

1) Innowacyjność:

Innowacyjność będzie oceniana w przypadku konkretnych przedsięwzięć, tam gdzie jest to zasadne. Będą to następujące przedsięwzięcia:

P. 1.1 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - tworzenie nowych przedsiębiorstw

P. 1.2 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - rozwój przedsiębiorstw

P. 1.3 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - wsparcie gospodarstw

P. 1.4 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - rozwój współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych oraz

P. 2.3 Nowoczesna wieś przyjazna seniorom

Zgodnie z definicją w dokumentacji konkursowej, przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Stopień oryginalności zmian:

- Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.
- Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
- Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości

Kryteria oceny operacji pod kątem innowacyjności są najbardziej skomplikowane, dostarczają też wielu różnych problemów interpretacyjnych, dlatego też przy ocenie innowacyjności trzeba sobie odpowiedzieć na poszczególne pytania:

1. Nowość - Czy produkt lub usługa czy sposób rozwiązywania problemów jest zupełnie nowy, czy też opiera się na istniejących już rozwiązaniach? Innowacyjność zwykle kojarzy się z czymś zupełnie nowym i oryginalnym.
2. Wpływ - Jakie zmiany wprowadza dany produkt, usługa lub pomysł na wdrożenie? Czy może on znacząco wpłynąć na życie ludzi lub rozwój obszaru?
3. Skuteczność - Czy dany pomysł lub produkt jest w stanie osiągnąć zamierzone cele? Czy jest to skuteczne rozwiązanie dla konkretnego problemu?
4. Wyjątkowość - Czy dany pomysł lub produkt wyróżnia się na tle konkurencji? Czy ma on unikalne cechy lub przewagę w stosunku do innych podobnych produktów?
5. Potencjał rozwoju - Czy dany pomysł lub produkt ma potencjał na przyszły rozwój lub ulepszenie? Czy istnieje szansa na dalszy rozwój lub dostosowanie produktu do zmieniających się potrzeb rynku?

Warto zauważyć, że innowacyjność to nie tylko sama idea, ale również sposób jej wdrożenia i zdolność do osiągania sukcesów. Ostateczna ocena innowacyjności zależy od wielu czynników, ale powyższe pytania stanowią punkt wyjścia, na ich podstawie zostanie opracowane pięć subkryteriów oceny innowacyjności (każde z nich będzie oceniane w sposób 0/1)

2) Inkluzywność:

Inkluzywność rozumiana jest, jako powszechność, dostępność dla każdego członka społeczności (przeciwnieństwo ekskluzywności); w aspekcie integracyjno-aktywizującym.

Inkluzywność – będzie oceniana poprzez udzielenie odpowiedzi na zestaw pytań;

1. Czy operacja nie ma ograniczonych odbiorców? Podstawą realizacji zasady inkluzywności są operacje skierowane dla wszystkich przedstawicieli lokalnych społeczności. Owszem założenia operacji mogą wprowadzać ograniczenia w uczestnictwie np. jakiś poziom wiedzy czy umiejętności, ale muszą wynikać z charakteru operacji.
2. Czy operacja jest zaprojektowana z myślą o grupach w niekorzystnej sytuacji?
3. Czy operacja będzie w odpowiedni sposób promowana, tak aby jak najwięcej osób mogło skorzystać?

Powyższe pytania stanowią punkt wyjścia, na ich podstawie zostanie opracowane trzy subkryteria oceny inkluzywności (każde z nich będzie oceniane w sposób 0/1). Minimalna ocena aby projekt został uznany za inkluzyjny to co najmniej 2 pkt w tym 1 za pytanie pierwsze jest obowiązkowy

Projekty grantowe w LSR (smart village, operacje własne oraz operacje realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru)

W ramach LSR STER Projekty grantowe przewidziano do realizacji w **Celu C.2 Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji** w ramach, zarówno jako przygotowanie koncepcji SV jak i projekt grantowy związany z aktywizacją osób będących w niekorzystnej sytuacji. W tym projekcie będzie zastosowana metoda „odwróconego grantu” najpierw LGD opracuje i szeroko skonsultuje założenia do aktywizacji a dopiero potem zostanie ogłoszony nabór grantobiorców na poszczególne części projektu.

Projekt grantowy składa się z zadań podobnych lub kilku zadań komplementarnych składających się na jedną spójną operację. Minimalna wartość projektu grantowego lub minimalna ilość grantów na finansowanie zadań w ramach projektu grantowego może być określona na poziomie krajowym.

Kosztami kwalifikowalnymi projektu grantowego są granty, tj. środki finansowe przeznaczone na realizację danego zadania powierzonego do realizacji grantobiorcy.

Projekty grantowe w zakresie przygotowania koncepcji inteligentnych wsi:

Procedura wyboru grantobiorców do przygotowania koncepcji inteligentnej wsi nie będzie się różnić od procedury wyboru grantobiorców w ramach innych projektów grantowych.

Kryteria wyboru muszą zapewnić odpowiedniej jakości finansowanych w ramach projektu grantowego koncepcji.

Koncepcja zawiera w szczególności:

- a) opis procesu opracowania koncepcji, w tym przeprowadzenia ze społecznością obszaru konsultacji wyników prac partnerstwa,
- b) uproszczoną analizę SWOT obszaru objętego tą koncepcją,
- c) plan włączenia społeczności w późniejszą ewentualną realizację tej koncepcji, z uwzględnieniem roli sołtysa lub rady sołectkiej w tym procesie,
- d) listę projektów, które składać się będą na realizację tej koncepcji, uwzględniających komponent cyfrowy lub środowiskowy lub klimatyczny.

Rozwiązania te powinny:

- a) uwzględniać użycie technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepsze wykorzystanie wiedzy,
- b) wykazywać korzyść dla lokalnej społeczności, m.in. w zakresie poprawy jakości życia, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska i klimatu, problemów dotyczących niedoinwestowania, starzejącego się społeczeństwa, wyludnienia, niewystarczającej ilości miejsc pracy, przepaści cyfrowej.

Wsparcie na koncepcję SV ograniczono do 4 tys pln na jedną koncepcję, wsparcie na projekt grantowy ograniczono do 200 000 PLN, gdzie jeden grant maksymalnie może wynosić 50 000 PLN

Rozdział VIII Plan działania

Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.

Rytm realizacji LSR wyznacza kilka czynników, po pierwsze zainteresowanie lokalnej społeczności, które utrzymuje się od kilku na lat na bardzo wysokim poziomie, po drugie uregulowania wynikające z przepisów, wytycznych, PS WPR oraz zapisów umowy ramowej.

Planowane do osiągnięcia kwoty w ramach kamieni milowych to I kamień 500000 EUR; drugi kamień to 1 0 00 000, konieczne jest zaplanowanie postępu w realizacji LSR z pewnym „zapasem”, po to aby uniknąć problemów z realizacją kamienia milowego, gdy będzie dużo rozwiązanych umów. Ze względu na powyższe dla pierwszego kamienia milowego powinno być zakontraktowane min. 600 000 Euro, dla drugiego 1 100 000 EUR.

Duże obawy, ale też i nadzieje są związane z przejściem na składanie i obsługę wniosków wyłącznie przez system teleinformatyczny ARiMR.

Na początku realizacji LSR będzie postawiony nacisk na uruchomienie naborów osób podejmujących i prowadzących działalność gospodarczą, które najszybciej powinny odnaleźć się w nowych warunkach związanych z realizacją LSR.

Pierwszym ogłoszonym naborem będzie nabór w ramach : P. 1.1 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - tworzenie nowych przedsiębiorstw

P. 1.2 wspieranie rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalne zasoby - rozwój przedsiębiorstw

Pozostałe nabory zostaną przeprowadzone w pierwszym i drugim kwartale 2026, tak aby zapewnić wykonanie II kamienia milowego. W roku 2027 i 2028 przewidziane jest ogłaszanie naborów wyłącznie w ramach kwot pozostały przedsięwzięciach, z możliwością przesunięć pomiędzy nimi. W 2029 nie jest przewidywane ogłaszanie naborów przez LGD, będzie zwiększone zapotrzebowanie na pomoc LGD w rozliczaniu projektów

Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR

Lokalna Strategia LGD STER jest zaplanowana do finansowania ze środków EFFROW w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR) w związku, z czym zaplanowano dwa kamienie milowe:

- 30 czerwca 2026 r. wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR musi zostać udzielone w wysokości odpowiadającej minimum 40% wysokości środków finansowych przeznaczonych na wdrażanie LSR, w ramach PS WPR;
- 31 grudnia 2027 r. wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR musi zostać udzielone w wysokości odpowiadającej minimum 80% wysokości środków finansowych przeznaczonych na wdrażanie LSR, w ramach PS WPR

Data graniczną realizacji LSR (tj. złożenia ostatnich wniosków o płatność) jest zgodnie z zasada n+2 31 grudnia 2029.

➤ **Formularz 2: Plan działania**

CEL Szczegółowy		Lata	do 31.12.2024	do 31.12.2025	do 31.12.2026	do 31.12.2027	do 31.12.2028	do 31.12.2029	RAZEM 2024-2029	Program	
		Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	Wartość z jednostką miary	Wartość z jednostką miary	Wartość z jednostką miary	Wartość z jednostką miary	Wartość z jednostką miary		Razem wartość wskaźników	
			% realizacji wskaźnika narastająco	% realizacji wskaźnika narastająco	% realizacji wskaźnika narastająco	% realizacji wskaźnika narastająco	% realizacji wskaźnika narastająco	% realizacji wskaźnika narastająco			
C.1. Rozwój zielonej gospodarki oraz usług turystyki weekendowej		P. 1.1 Wspieranie rozwoju gospodarstwa w oparciu o lokalne zasoby - tworzenie nowych przedsiębiorstw	3 operacje	6 operacji	8 operacji	8 operacji	8 operacji	8 operacji		8	
			wskaźnik produktu (liczba operacji)								
			38%	75%	100%	100%	100%	100%			
PS WPR		P. 1.2 Wspieranie rozwoju gospodarstwa w oparciu o lokalne zasoby - rozwój przedsiębiorstw	1 operacja	3 operacje	7 operacji	7 operacji	7 operacji	7 operacji		7	
			wskaźnik produktu (liczba operacji)								
			14%	43%	100%	100%	100%	100%			
PS WPR		P. 1.3 Wspieranie rozwoju gospodarstwa w oparciu o lokalne zasoby - wsparcie gospodarstwa w oparciu o lokalne zasoby - wsparcie gospodarstwa	2 operacje	2 operacje	2 operacje	4 operacje	4 operacje	5 operacji		5	
			wskaźnik produktu (liczba operacji)								
			40%	40%	25%	80%	80%	80%			

P. 1.4 wspieranie rozwoju gospodarstwa w oparciu o lokalne zasady - rozwój w ramach krótkich współpracy z firmami zamożnymi	wskaźnik produktu (liczba operacji)	0 operacji	0% operacji	0 operacji	0% operacji	1 operacja	100%	1 operacja	100%	1 operacja	100%	1 operacja	100%	13%	1
	wskaźnik produktu (liczba operacji polegających na przygotowaniu projektu partnerskiego)	1 operacja	100%	1 operacja	100%	1 operacja	100%	1 operacja	100%	1 operacja	100%	1 operacja	100%	100%	1
P. 152 Budowanie rozpoznawalnej marki regionu jako miejsca dla turystyki weekendowej	wskaźnik produktu (liczba operacji polegających na realizacji projektu partnerskiego)	0 operacji	0% operacji	0 operacji	0% operacji	0 operacji	0%	1 operacja	100%	1 operacja	100%	1 operacja	100%	100%	1
	Liczba operacji	1 operacja	16,6%	2 operacje	33,3%	3 operacje	50%	4 operacje	83,6%	5 operacji	100%	6 operacji	100%	6	
Razem C.1															
PS WPR															

wskaźnik rezultatu	Jednostka
Wskaźnik rezultatu W.1.1 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich (R37)	Liczba utworzonych miejsc pracy
Wskaźnik rezultatu W.1.2 Lepsza organizacja łańcucha dostaw (R10)	Liczba gospodarstw/rolników.
W.1.3 Odnawialna energia pochodząca z rolnictwa i leśnictwa oraz innych źródeł odnawialnych (R15)	megawaty

C.2. Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji

P.2.Rozwój infrastruktury niekomercyjnej oraz poprawa dostępu do usług publicznych	wskaźnik produktu (liczba operacji polegających na realizacji projektu grantowego)	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	1 operacja	100%	1 operacja	100%	1		
	wskaźnik produktu (liczba operacji)	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	1 operacja	25%	3 operacje	75%	4 operacje	100%	4
P.2.3 Nowoczesna wieś przyjazna seniorom	wskaźnik produktu (liczba operacji)	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	0 operacji	1 operacja	100%	1 operacja	100%	1		
	spotkania konsultacyjne	4 spotkania	4 spotkania	100%	100%	4 spotkania	100%	4 spotkania	100%	4 spotkania	4 spotkania	100%	4 spotkania	100%	4		
P.2.4 Aktywny Senior XXI - przeddziałanie cyfrowemu u	wskaźnik produktu (liczba szkoleń)	4 szkolenia	4 szkolenia	100%	100%	4 szkolenia	100%	4 szkolenia	100%	4 szkolenia	4 szkolenia	100%	4 szkolenia	100%	4		
	Razem C.2																PS WPR

	wskaźnik rezultatu										jednostka	
Wskaźnik rezultatu W.2.1 Promowanie włączenia społecznego												Liczba osób
Wskaźnik rezultatu W.2.2 liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi. (R40)												liczba strategii
łącznie obszarów wiejskich w Europie												liczba operacji

Rozdział IX Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 250 000			1 250 000
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	312 500			312 500
Razem	1 562 500,00			1 562 500,00

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Plan wykorzystania budżetu

LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	125000	10%	375000	30%	875000	70%	937500	75%	1125000	90%	1250000	100%	1250000	100%
EFS+														
EFR														
RAZEM	125000	10%	375000	30%			937500	75%	1125000	90%	1250000	100%	1250000	100%

Rozdział X - Monitoring i ewaluacja

Opis procesu monitorowania i ewaluacji.

Monitoring to systematyczne zbieranie informacji, które pozwolą ocenić, czy realizowane przedsięwzięcia są zgodne z planem i przyczynią się do osiągnięcia zamierzonych celów i rezultatów. Monitoring prowadzony jest w trakcie realizacji przedsięwzięć w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju i bada trzy elementy: harmonogram, budżet i rezultaty.

Ewaluacja to ocena jakościowa podejmowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu celu i wskaźników LSR. Proces monitoringu i ewaluacji są względem siebie niezależne, choć pozostają w ścisłym związku, gdyż dotyczą tych samych zagadnień.

Monitoring

Monitoring realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju LGD STER stanowi równoległy do jej wdrażania, ciągły i rutynowy proces wymagający zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników w określonych przedziałach czasowych. Dla sprawnej jego realizacji, przyjmuje się, iż proces monitorowania, z uwagi na charakter prowadzonych działań, w sposób ciągły i na bieżąco, prowadzony będzie przez biuro LGD. Natomiast w odstępach półrocznych dokonywana będzie przez Zarząd analiza wyników prac w zakresie monitoringu, aby wprowadzić działania naprawcze i ograniczyć ryzyko ponownego ich wystąpienia. Jako metodę raportowania przyjmuje się pisemne sprawozdania nt. postępów w realizacji LSR. Niezbędnych danych do opracowania niniejszych raportów dostarczać będzie Zarządowi biuro LGD. Treść sprawozdań, zgodnie z zasadą jawności działania LGD, będzie podawana do wiadomości publicznej za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia. Zagadnienia podlegające monitorowaniu w zakresie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju wraz z rozpatrywanymi kryteriami:

- stopień realizacji LSR
- poziom osiągania przyjętych wskaźników produktu i rezultatu, realizacja budżetu
- stopień wydatkowania budżetu w ramach przydzielonych środków na
- funkcjonowanie LGD, projektów realizowanych przez beneficjentów, projektów grantowych, operacji własnych, projektów partnerskich oraz projektów realizowanych w partnerstwie, zgodność wydatkowania środków pod kątem osiąganych wskaźników, harmonogram realizowanych działań (dotyczy naborów wniosków o przyznanie pomocy,
- realizacja projektów grantowych) stopień wykorzystania środków, liczba osób korzystających z doradztwa. Głównym narzędziem badawczym w procesie monitoringu wdrażania LSR będzie ankieta monitorująca, kierowana do wszystkich beneficjentów operacji (każdorazowo po przeprowadzonym działaniu), podejmowanych w ramach realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność objętego PS WPR na lata 2023-2027. Wypełnienie niniejszej ankiety, przekazywanej beneficjentom przez biuro Stowarzyszenia po uzyskaniu informacji od Instytucji Wdrażającej o wystawieniu zlecenia płatności, będzie obowiązkowe dla wszystkich podmiotów, które otrzymały wsparcie finansowe na realizację działań za pośrednictwem LGD. Wprowadzając elementy innowacyjności, poza tradycyjną, drukowaną formą ankiety będzie możliwość wypełnienia ww. dokumentu w formie e-ankiety, posiłkując się w tym celu aplikacją on-line. Ta forma monitoringu usprawni kontrolę nad ich wypełnianiem, umożliwiając nam, jako administratorom, śledzenie ilości napływających ankiet przy jednoczesnym pozyskiwaniu sumarycznych z nich zestawień. Bezpośredni nadzór nad zbieraniem danych z ww. ankiet sprawować będzie biuro LGD. Ponadto monitoringiem objęte będą działania biura LGD realizowane w ramach Strategii. Przygotowane będą półroczne sprawozdania, uwzględniające aktywność biura w zakresie: liczby zorganizowanych szkoleń i doradztwa przeprowadzonych przez pracowników biura w zakresie realizacji LSR (lista obecności),

liczbę informacji dotyczących realizacji LSR zamieszczonych na stronie internetowej dla mieszkańców (liczba wejść na stronę LGD), kluczowe wnioski z działalności organów LGD.

Ponadto z racji prowadzonych naborów wniosków o przyznanie pomocy w ramach realizacji projektów grantowych, celem kontroli prawidłowej i terminowej ich realizacji, pracownicy LGD dokonywać będą wizytacji w miejscach realizacji poszczególnych zadań grantowych.

Ewaluacja

Ewaluacja to ocena jakości podejmowanych działań w celu ich lepszego zrozumienia, usprawnienia i dostosowania do potrzeb grupy odbiorców. W przypadku LSR ewaluacja to obiektywna ocena wszystkich jej etapów, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Powinna ona dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Ewaluacja pozwala na zgromadzenie danych i opinii pomagających w udoskonaleniu realizacji LSR i ocenie jej efektów a także określeniu stopnia zgodności z przyjętymi na etapie planowania założeniami. Stwierdzenie rozbieżności między założonymi i realnie osiąganymi rezultatami będzie wiązało się z koniecznością modyfikacji realizowanych działań.

Dzięki działaniom ewaluacyjnym można wskazać:

- słabe i mocne strony przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR,
- powiązania pomiędzy zdiagnozowanymi problemami a osiąganymi rezultatami,
- kierunek i zakres modyfikacji harmonogramu lub budżetu.

Stąd ewaluacja wymaga gotowości i otwartości do wymiany opinii i elastyczności w dostosowaniu kolejnych działań zgodnie z rekomendacjami uzyskanymi w trakcie oceny. Ze względu na termin przeprowadzania ewaluacji względem LSR możemy wyróżnić:

- ewaluację wstępną (ex-ante) – przeprowadzaną jest w trakcie planowania LSR. Jej podstawowym zadaniem jest ocena, na ile planowana interwencja z punktu widzenia potrzeb (sektora, beneficjentów) jest spójna w zakresie planowanych celów i sposobów ich realizacji, diagnoza potrzeb i oczekiwań grupy docelowej, identyfikacja potencjalnych trudności w kontekście społecznym, gospodarczym, prawnym.

- ewaluację bieżącą (on-going), która przeprowadzana jest w trakcie realizacji Strategii, jednak w przeciwieństwie do ewaluacji mid-term nie jest określony jej dokładny moment realizacji. Ewaluacja on-going przeprowadzana jest np. w przypadku, gdy monitorowanie ujawniło odchylenia od założonych wartości wskaźników. Jej efektem jest identyfikacja barier w realizacji celów.

- ewaluację końcową (ex-post) - przeprowadzaną po zakończeniu realizacji Strategii, poddającą ocenie skuteczność i efektywność interwencji, jej trafność i użyteczność, a także stopień realizacji założonych celów. Tego typu ewaluacja może stanowić cenne źródło informacji użytecznych przy planowaniu kolejnych interwencji. Głównym celem przeprowadzonej ewaluacji jest ocena działań określonych w LSR realizowanych przez LGD „STER” biorąc pod uwagę adekwatność i użyteczność tych działań w efektywnym wydatkowania środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, w zgodzie z założeniami i kierunkami rozwoju nakreślonymi w Lokalnej Strategii Rozwoju. Ponadto celem ewaluacji jest: ocena LSR tj. spójność diagnozy, celów, przedsięwzięć i rezultatów oraz trafność doboru wskaźników, zdiagnozowanie słabych i mocnych stron oferowanego wsparcia i wypracowanie sposobu ich rozwiązania, ocena stosowanych rozwiązań proceduralnych przyjętych w LSR oraz modelu funkcjonowania LGD, analiza postępów realizacji strategii, w tym analiza stanu kontraktowania i wydatkowania środków (poziom produktów), analiza LSR pod kątem możliwości osiągnięcia założonych celów (poziom rezultatów), badanie poziomu innowacyjności realizowanych przedsięwzięć. Ewaluacja będzie miała charakter hybrydowy a organem odpowiedzialnym za jej przeprowadzenie będzie Zarząd. Ewaluacja zewnętrzna daje obiektywność badania i możliwość wykorzystania wiedzy i umiejętności specjalistów w zakresie ewaluacji, a rolą pracowników biura będzie planowanie badań i ich bieżąca realizacja.

Wyniki ewaluacji Zarząd będzie zobowiązany przedstawić w formie raportu z badania ewaluacyjnego. Sporządzony raport ma na celu wykazać informacje o stanie zaawansowania realizacji poszczególnych działań oraz zaprezentować poziom osiągniętych wskaźników, a w szczególności: zakres osiągniętych wskaźników dla celów LSR, ocenę wartości wskaźników produktu, rezultatu dla każdego przedsięwzięcia, analizę aktualności celów strategicznych w stosunku do analizy SWOT analizę zasadności ilości przedsięwzięć i ich zakresów oraz wskaźników, zebranie uwag do członków Zarządu i pracowników LGD nt. funkcjonowania LGD szczególnie w trakcie naboru oraz uwag zgłaszanych przez Beneficjentów, zebranie uwag od członków LGD nt. funkcjonowania partnerstwa, wnioski dotyczące modyfikacji struktur i procesów wdrażania LSR, wnioski dotyczące aktualizacji oraz ewentualnych zmian w LSR.

Plan ewaluacji dla LSR LGD STER:

a. przedmiot ewaluacji

Przedmiotem ewaluacji jest ocena skuteczności i efektywności realizacji LSR a w szczególności osiągnięte rezultaty i postępy w realizacji celów. Przedmiot ewaluacji będzie obejmował diagnozę czynników, które miały wpływ na proces wdrażania LSR tj. efekt rzeczowy i finansowy postępu i sposobu realizacji LSR oraz zadań wykonanych przez LGD STER pod kątem ich skuteczności, efektywności i trafności w stosunku do założeń przyjętych w LSR. Ewaluacji poddane zostaną wskaźniki rezultatu, produktu wskazane w formularzu Cele i wskaźniki LSR – rozdział VI.

b. pytania kluczowe

W jakim stopniu podjęte przedsięwzięcia przyczynią się do osiągnięcia założonych celów w LSR?

- Jak przebiega wdrażanie LSR oraz jakie są mocne strony a jakie pojawiły się zagrożenia dla osiągniętych celów LSR? Jakie podjęto środki zaradcze?
- Czy realizowane przedsięwzięcia w ramach LSR prowadzone są z zachowaniem zasady efektywności i racjonalności tzn. czy nakłady finansowe równoważą płynące z nich korzyści?
- Czy realizowane przedsięwzięcia są zgodne z oczekiwaniami i potrzebami grupy odbiorców?

c. dobór kryteriów ewaluacji

Przyjęte kryteria ewaluacji Trafność – ocena stopnia, w jakim przyjęte cele LSR odpowiadają rzeczywistym potrzebom i oczekiwaniom grupy odbiorców Efektywność – ocena, czy realizowane przedsięwzięcia są optymalne tj. czy nakłady finansowe i czasowe równoważą korzyści z nich wynikające Skuteczność – ocena stopnia, w jakim zostały osiągnięte cel główny i cele strategiczne oraz ich wskaźniki w stosunku do przyjętych założeń.

d. dobór metod badawczych oraz próby badawczej

Sposób pomiaru skuteczności i efektywności wdrażania LSR oraz poszczególnych wskaźników rezultatu, produktu i oddziaływania zostanie oparty na:

- 200 ankietach wypełnianych (telefonicznie, e-mailowo i bezpośrednio) przez mieszkańców gmin obszaru LGD STER, w tym z grupy odbiorców po zakończeniu poszczególnych przedsięwzięć badających poziom zadowolenia z otrzymanego wsparcia oraz oceny zmian, jakie dokonały się w aspekcie warunków życia mieszkańców i gospodarowania na obszarze LGD po wdrożeniu LSR
- 10 wywiadów kwestionariuszowych z członkami Zarządu LGD, Rady LGD, pracownikami biura LGD, i 20 wywiadów swobodnych z wybranymi beneficjentami w celu opracowania rekomendacji w zakresie realizacji LSR, - 4 zogniskowane wywiady grupowe przeprowadzone na podstawie opracowanego scenariusza, jako uzupełnienie wymienionych powyżej narzędzi.

Dane źródłowe:

- Typ ilościowy - dane ilościowe będą pochodziły z wykorzystania aplikacji on-line oraz ze źródeł danych takich jak: sprawozdania, wyniki monitoringu.
- Typ jakościowy - dane jakościowe natomiast pochodzą będą z analiz opinii, wyników obserwacji, wywiadów kwestionariuszowych i swobodnych, grup fokusowych, ankiet ewaluacyjnych.

e. harmonogram

Prace ewaluacyjne obejmują obszar, na którym wdrażana będzie LSR dla LGD STER obejmują:

- Ewaluacja ex-ante (marzec-kwiecień 2024)
- Ewaluacja ex-post - podsumowująca całość okresu wdrożenia LSR (2029)
- Ewaluacja on-going w trakcie wdrażania LSR w celu identyfikacji barier realizacji poszczególnych celów oraz osiągnięcia tzw. kamieni milowych zaplanowanych na 30 czerwca 2026 r. i 31 grudnia 2027 r.

f. forma prezentacji wyników.

Forma prezentacji wyników Na podstawie uzyskanych wyników prac ewaluacyjnych przygotowany zostanie raport, który będzie upubliczniony (zamieszczony na stronie internetowej LGD STER). Raport dotyczy okresu planowania, realizacji LSR, tj. od 2023 roku do końca 2029 roku.

Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych.

Monitoring i ewaluacja LSR są kluczowymi elementami skutecznego procesu jej wdrażania, zapewniającymi pozyskanie informacji na temat postępów prowadzonych działań, w głównej mierze w kontekście realizacji przyjętych celów strategicznych i operacyjnych. Stanowią równocześnie narzędzia kontroli i oceny, umożliwiające korektę nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR, poprzez wprowadzenie niezbędnych modyfikacji i uaktualnień przy realizacji opracowanej Strategii. Podstawowymi aktami prawnymi na podstawie których będzie robiona ewaluacja są rozporządzenie wykonawcze komisji (UE) 2022/1475 z dnia 6 września 2022 r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 w odniesieniu do ewaluacji planów strategicznych WPR oraz dostarczania informacji na potrzeby monitorowania i ewaluacji oraz wytyczne dotyczące ewaluacji w LEADER Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
2. Europejski Zielony Ład, Komisja Europejska, Bruksela, 2019 r
3. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej
4. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, Warszawa 2019 4.
5. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

Stowarzyszenie – LGD "STER"

WICEPREZES

Agnieszka Biata

Stowarzyszenie – LGD "STER"

PREZES

Jan Woźniak